

ПОЗОРИШТЕ

Број 44

Година 65.

Септембар / октобар, 2021

ISSN 180-783X

бесплатан примјерак

17.

Međunarodni FESTIVAL GLUMCA Nikšić 2021

Нови пројекти:

„Омладина без Бога“; ЦНП

О суровом страдању омладине у доба фашизма

„Полицајци“; ЦНП, сцена Студио

Политичка трагикомедија са елементима гротеске

„Чикашке перверзије“; Краљевско позориште Зетски дом

Прича о емотивној турбуленцији

никшићко позориште најављује богату продуцентску политику

Позориште не може да живи без своје продукције

Са сцена позоришта из окружења из угла критике

„Неће бити смак свијета“; САРТР

Фестивали:

Ускоро 17. Међународни фестивал глумца Никшић 2021

Глумци се такмиче за пет награда

ФИАТ 2021

„ОММА“

Најбоља представа Фестивала

Међународни фестивал луткарства 2021 није одржан

Фестивал празног простора

Продукција за освајање слобода

Капитал освојио награду на МЕСС – у

Процеси вриједни дивљења

Нова позоришна сезона на свим сценама у Црној Гори, донијела је премијере на које се дуго чекало након једногодишње, вирусом корона, наметнуте паузе у раду театарских институција, установа културе и фестивала који се баве професионалном позоришном продукцијом. Одлуке да се ради упркос пандемији изњедриле су нове естетике, а оне по неписаном правилу су довеле до сусрета који буде радост игре и емоције.

Национални театри – Црногорско народно позориште и Краљевско позориште Зетски дом инсценирали су дјела: Мрожека („Полицајци“), Хорвата („Омладина без Бога“) Мемета („Чикашке перверзије“), која су понудила инспиративна редитељска, драматуршка и глумачка истраживања. Процеси су били драгоцјени и значајни за драмске и друге умјетнике које позоришта уједињују. Публици су понудили шири простор за промишљање о темама и мотивима драмских дјела, која отварају мање – више чисте и јасне одговоре на многа животна преиспитивања. Уложен је велики труд, воља, посвећеност и дисциплина како би велики дио онога чему су се умјетници на почетку процеса надали, на крају и остварило. Поред естетике, вриједност тих продуцентских подухвата је у томе што су у човјеку пробудили ону исконску потребу за умјетношћу, за *естетским сазнањем и визуелним доживљајем „лијепог“*. Због тога је театарски чин, без обзира на форму и средство изражавања, начин приступа теми, мотиву или начину оживљавања приче на сцени, вриједан дивљења.

Приче је било *од када је свијета и вијека*. Приче су вјековима текле, попут непресушне ријеке, почев од оних које су се испредале крај огњишта до савременог доба, које на разним платформама успјешно доминирају, пркосећи оним садржајима која нуде само краткорочна, инстант рјешења и као таква трају таман онолико колико је и вриједност њихових садржаја. Праве приче, насупротив тих садржаја, нуде естетику и етику које публика препозна на првом сусрету. Ти сусрети рађају нове идеје, размјену искустава, упркос времену и његовом бремену.

Позоришних сусрета у форми фестивала било је такође, на почетку сезоне. Првијенац међу првијенцима је подгорички **ФИАТ**,

један од најзначајних међународних позоришних смотри у Црној Гори. Он је окупио драмске ствараоце из десет европских земаља. Овогодишње двадесет четврто издање тог Фестивала, уз квалитетан репертоар, у први план је поставио солидарност, те потребу за окупљањем, заједништвом и размјену емоција. Намјера организатора је била да у ванредним условима врати драж игре и магију театра на овим просторима. У томе га је пратио и **Фестивал празног простора** са продуцентским циљем за освајање нових сценских простора. Када је ријеч о фестивалима, у овом броју часописа пишемо о лауреатима Награде „Рејхан Демирџић“ за најбоље младе глумце, коју су добили актери цетињског „Капитала“: **Јелена Лабан, Јелена Шестовић, Павле Прелевић и Стеван Вуковић**. Они су то престижно признање добили на *59. издању Међународног театарског фестивала МЕСС у Сарајеву*. Њима ће се ускоро на никшићком **Међународном фестивалу глумца**, који је посвећен искључиво глумачком умјетности, придружити колеге из земаља региона и Црне Горе. Продуцент те глумачке смотре – Никшићко позориште обавио је селекцију по пристиглим пријавама и конципирало је квалитетан такмичарски репертоар, у којем ће уживати не само актери представа већ, преваходно публика. Због публике позориште и постоји!

Глумачке и цјелокупне драмске вјештине постале су средство формирања духовно богатих личности које имају моћ да себе и свијет око себе учине бољим и љепшим. Имајући у виду да позориште не може да живи без своје продукције, управа Театра из Никшића најављује богату продуцентску политику.

У сусрет новим дјелима на никшићкој или другим позоришним сценама у Црној Гори и земљама окружења, ми Вас чекамо на истој, новој – старој адреси: **Никшићко позориште; Трг „Саве Ковачевића“, бр.5.**

Славојка Маројевић
slavam@t-com.me

Ускоро 17. Међународни фестивал глумца Никшић 2021 Глумци се такмиче за пет награда

„Међународни фестивал глумца Никшић 2021“ биће одржан ускоро (од 23. до 29. новембра) у Никшићом позоришту. Према Одлуци селектора Фестивала Радисава Раја Јеврића, драматурга и редитеља, у такмичарском дијелу планирано је извођење седам

копродукцији Театра *EXIT* из Загребa и Градског казалишта Сисак. Публика ће друге вечери Фестивала одгледати представу „Коњи убијају, зар не?“, у продукцији Градског позоришта из Подгорице. Ову представу је по тексту Маје Пелевић режирао Кокан Мла-

17. Međunarodni FESTIVAL GLUMCA Nikšić 2021

Министарство просвете, науке, културе и спорта
Grad Nikšić

NIKŠIČKO POZORIŠTE

Opština Nikšić

23.11. (utorak)
Nikšićko pozorište u 20:00 h
Srećano otvaranje 17. Međunarodnog festivala glumca – Nikšić 2021 i dodjela nagrade „Veljko Mandić“

<p>23.11. (utorak)</p> <p>Dankan Mekmilan PLUČA Režija: Aida Bukvić Koprodukcija Teatra EXIT Zagreb i Gradskog kazališta Sisak</p>	<p>24.11. (srijeda)</p> <p>Maja Pelević KONJI UBIJAJU, ZAR NE? Režija i koncept: Kokan Mladenović Inspirisano romanom „Konje ubijaju, zar ne?“ Hrasa Mekoja Gradska pozorište Podgorica</p>	<p>25.11. (četvrtak)</p> <p>M.I.R.A. Koncept, režija i dizajn scene: Andraš Urban Bitef teatar Beograd</p>
<p>26.11. (petak)</p> <p>Sofokle ANTIGONA Režija i adaptacija: Nenad Todorović Koprodukcija Narodnog pozorišta u Prištini i Narodnog pozorišta Timočke krajine Zoran Radmilović</p>	<p>27.11. (subota)</p> <p>Abdulah Sidran SJEČAŠ LI SE DOLI BEL Režija i adaptacija: Kokan Mladenović Kamerai teatar 55 Sarajevo</p>	<p>28.11. (nedjelja)</p> <p>Martin Mekdona USAMLJENI ZAPAD Režija: Belinda Božićević Narodno pozorište Republike Srbije Banja Luka</p>
<p>29.11. (ponedjeljak)</p> <p>Maja Pelević BOLIVUD Režija: Nataša Poplavska Teatar Komedija Skoplje</p> <p><i>Dodjela nagrada i srećano zatvaranje 17. Međunarodnog festivala glumca – Nikšić 2021</i></p>		

Svake večeri u 22:00h
Razgovori o predstavama u foyeju Nikšićkog pozorišta / Moderator Goran Balajić
Sve predstave počinju u 20:00h

predstava pozorišta iz: Zagreba, Podgorice, Beograda, Prištine, Sarajeva, Baња Луке и Скопља.

Фестивалски репертоар ће отворити представа „Плућа“, коју је по тексту Данкана Мекмилана, режирала Аида Буквић, у

деновић. Битеф театар из Београда извешће представу „М.И.Р.А.“ треће фестивалске вечери. Концепт, режију и дизајн сцене урадио је Андраш Урбан. Представа „Антигона“ у копродукцији Народног позоришта Приштина и Народног позоришта Тимочке кра-

јине „Зоран Радмиловић“ из Зајечара, на фестивалском репертоару је 26. новембра. Драму је режирао Ненад Тодоровић, чији рукопис почива на истоименом Софокловом тексту, али је конципиран и на различитим верзијама ове класичне трагедије хеленске драме. **Камерни театар 55** из Сарајева никшићкој публици представиће се пети дан Фестивала, драмо „Сјећаш ли се Доли Бел“ коју је, по култном тексту Абдулаха Сидрана, режирао и адаптирао Кокан Младеновић. **Народно позориште Републике Српске** из Бања Луке претпоследње фестивалске вечери извешће представу „Усамљени Запад“ у режији Белинде Божићковић, а по тексту савременог ирског писца Мартина Мекдоне. Завршне вечери Фестивала, када ће бити додијелене награде, биће изведена представа „Боливуд“, **Театра комедије** из Скопља, која је рађена по тексту Маје Пелевић, у режији Наташе Поплавске. Након изведбе представа,

Зоран Ракочевић, редитељ и **Добрило Бобан Чворовић**, глумац из Никшића.

Селектор Фестивала, драматург Радисав Јеврић казао је за часопис „Позориште“ да је било изузетних представа које су пријављене за учешће, али их није било могуће

уклопити због техничких услова.

Ово јесте међународни Фестивал, али могло би се рећи да је и Фестивал бивших југословенских простора, с обзиром на то да је конципиран тако и да је то затечено. Представе које ће све бити изведене у такмичарском дијелу су жанровски различите. Предложем за неки будући рад да овај Фестивал зблиља поприми међународну димензију и да се не сводимо само на екс-југословенски постор. То би био један нови квалитет Фестивала – оцијенио је Јеврић.

Директор Позоришта **Радинко Круловић**, истакао је да ће 17. издање Фестивала бити организовано уз финансијску помоћ локалне управе која подржава не само Међународни фестивал глумца, већ и све активности које Никшићко позориште реализује.

Награда „Вељко Мандић“

На свечаном отварању **17. Међународног фестивала глумца Никшић 2021**, биће уручена **Награда „Вељко Мандић“**. Ко ће то значајно признање ове године добити одлучиће Жири у саставу: академик проф. др **Синиша Јелушић** (предсједник), др **Миодраг Чизмовић** и редитељ **Андро Мартиновић**.

Ова награда се бијенално додјељује за изузетан допринос драмском стваралаштву. До сада је ту Награду добило девет истакнутих драмских стваралаца: **Драго Маловић**, **Бранислав Мићуновић**, **Благота Ераковић**, **Горан Булајић**, **Мира Ступица**, **Драгица Томас**, **Никола Вавић**, **Сретен Перовић** и **Божо Копривица**.

биће одржани округли столови разговора које ће водити познати црногорски редитељ **Горан Булајић**.

Ко ће од актера седам позоришних представа понијети престижне награде одлучиће Жири у саставу: **Милорад Мики Дамјановић**, београдски глумац (предсједник),

С. М.

Никшићко позориште најављује богату продуцентску политику

Позориште не може да живи без своје продукције

Никшићко позориште је у нову позоришну сезону ушло са новом управом, која

ВД директора Никшићког позоришта,
Радинко Крулановић

је на конференцији за новинаре најавила богатију продуцентску и репертоарску политику у наредном периоду што ће, како је оцијењено, обогатити културни живот града, али и црногорску драмску продукцију.

Ново руководство Никшићког позоришта одлучно је у намјери да реализује планиране програме, без обзира на епидемиолошку ситуацију, уз поштовање прописаних мјера.

Епидемиолошка ситуација неће нас спријечити да будемо активни и да понудимо што квалитетније програме – нагласио је ВД директора Никшићког позоришта, **Радинко Крулановић**. Он је додао да је један од најзначајних предстојећих догађаја за ову сезону организовање и реализација **Међународног фестивала глумца**, који ће се одржати од 23. до 29. новембра.

Већ имамо поприличан број пријављених представа. Пријаве очекујемо до 1. октобра и онда ћемо одрадити селекцију. Најаве су да ће то бити изванредан Фестивал, а вријеме ће показати да ли смо у

праву или не. На Фестивалу ће ове године бити додијељена и награда „Вељко Мандић“ - казао је Крулановић. Он је најавио и нови продуцентски пројекат, чије припреме за инсценацију би требало да почну почетком или средином новембра.

Позориште не може да живи без своје продукције. У преговорима смо са локалном управом и надамо се да ћемо и на тај захтјев града позитивно одговорити. Истрајаћемо на сталној тежњи Никшићког позоришта да из продуцентског статуса пређе у градско. Надамо се да ћемо за ту институционално - организациону структуру имати подршку градских структура, али и Никшићана, јер Никшићу треба позориште - поручио је Крулановић.

Све планиране активности са септембарског репертоара, како је нагласио ВД умјетничког директора **Јанко Јелић**, организоваће се редовно.

Програми се реализују под специфичним условима, због епидемије вируса корона, али смо се договорили да радимо као да

ВД умјетничког директора Јанко Јелић

епидемије нема, уз придржавање свих прописаних мјера – поручио је Јелић.

Централни догађај сегмента - драмски

репертоар била је представа *Нечиста крв*, позоришта из Враћа „Бора Станковић“, која је изведена за Дан Општине – 18. септембар. Овај позоришни комад који је режирао **Југ Ђорђевић** је фестивалског карактера и до сада је добио више значајних награда на фести-

симфонијског оркестра и солисте **Marcina Kuzniara** из Poljske, побједника Међународног такмичења гитариста Tivat 2020. Друге већери *Gitar festa* наступио је **Yamandu Costa** из Brazila, затим **Marcel Nickman** из Мађарске, док је четврта вече била резервисана за наступ

Сала Никшићког позоришта

валима у окружењу. За дјецу и младе изведена су неколика драмска дјела, а међу њима најпосећенија је била представа *Куц, куц, има ли кога*, београдског *Maximus art театра*. Текст и режију овог занимљивог пројекта потписује **Жељко Алексић**. На сцени Никшићког позоришта изведена су још неколика наслова независне драмске продукције из Никшића.

У никшићком позоришту одржан је међународни *Никшић гитар фест*, који је отворен 20. септембра концертом Црногорског

најбољих црногорских гитариста. Овогодишње 16. издање Фестивала, у организацији НВО *Anagastum guitar society*, завршено је концертом познате регионалне звијезде Божа Врећа.

Одржана су и два концерта: концерт фолклорних ансамбала Захумља и њихових гостију из Грачанице и Требиња и вече Мокрачеве духовне и световне музике.

„Свето тројство“ културе

Пише: **Миомир Бели Ковачевић**

Кроз историјско вријеме човјек се трудио да постане културно биће, подразумијева се и стваралачко биће. Умјетност је унутрашња потреба човјека за естетским сазнањем и визуелним доживљајем „лијепог“. У „Платоновим дијалозима“, Сократ употребљава ријеч „калон лијепо“ у дубинском значењу појма, „достојан дивљења“. За разлику од осталих народа хеленски дух је све ствари и културу спознао искључиво „својим умом“ и видио искључиво „својим очима“. Есхил, трагедију дјело „Персијанци“ није написао као историјску драму, већ „драму о идеји“. Есхил је драму поставио на позоришну сцену, испод Акропоља, којег су Персијанци разрушили у рату и обесветили. Персијански двор је мјесто драмске радње, Ксеркс царску охолост супротставља вољи бога Зевса, који је Грцима „давао махове“. Хенолог Милош Ђурић свједочи да је Есхил „очистио богове, нарочито бога Зевса, од људског карактера“ и представио га као етички принцип.

Позориште у Никшићу је основано почетком 1884. године, а прва представа „Слободарка“ Манојла Ђорђевића Призренца одиграна је у фебруару исте године. У предговору дјела „Слободарка“ које је штампано у Новом Саду 1881. године М. Ђорђевић каже да му је драмска инспирација „жена-човек из које би цео народ говорио“. Радња трагедије Слободарка се догађа у Црној Гори почетком 18 вијека. Међутим, М. Ђорђевић је у вријеме ослободилачког рата 1876/78 боравио у Црној Гори и убиједио себе да су Црногорке кадре издржати бреме трагичног јунаштва. Нажалост нијесу сачувана имена првих извођача, али су остављали такав утисак да

се публика није могла уздржати од „јасних усклика“. У петнаестогодишњем трајању Позоришно друштво је на реперто-ару имало завидан број представа: „Крст и Круна“ Јована Суботића „Балканска царица“ Николе Петровића; „Кир Јања“ и „Милош Обилић“ Јована Стерије Поповића; „Максим Црнојевић“ Лазе Костића; „Ревизор“ Николаја Гогоља, и друге представе. Позоришно друштво је дјеловало до 1898. године када је „тихо ликвидирано“ и наставило активност у оквиру Пјевачког друштва „Захумље“.

Након Другог свјетског рата читав културни простор је затрпан слојевима „муке духа“. Позориште и друге културне институције су биле партијско - идеолошки „органи“ који нијесу изражавали слободно умјетничко „чувствовање“. Иако је само „у координатама хришћанског система“ могућа слобода, ми смо се „јуначили“ против Бога, Његоша, позоришта. У граду под Требјесом прије више од десет година срушена је зграда старог позоришта. У старој Атини слободни људи су кажњавани због престапа забраном одласка у позориште.

Слободни људи у Црној Гори траже најпре „нешто естетско, значи нешто лепо, добро и истинито“, траже „свето тројство“ културе. Никшићко позориште ће већ у првом дијелу текуће сезоне, са импозантним бројем представа из региона, постати препознатљиви сабирни центар културе, драмски и умјетнички амбијент „достојан дивљења“.

(Аутор текста је председник Позоришног савјета ЈУ Никшићко позориште)

Омладина без Бога; ЦНП

О суровом страдању омладине у доба фашизма

Представа „Омладина без Бога“ коју је по тексту Едена фон Хорвата режирала Тара Манић премијерно је изведена 14. октобра на Великој сцени Црногорског народног позоришта. Том премијером ЦНП је отворило нову позоришну сезону. Драматизацију по-

У роману „Омладина без Бога“, написаном 1936. године у нацистичкој Њемачкој, кроз судбину младог професора, описује се наказни идеолошки начин обликовања свијести њемачке омладине тог времена, кроз образовни систем, свакодневну пропаганду

тписује Вук Бошковић, сценографија је повјерена Весни Поповић, костимографија Селени Орб. Композитор је Владимир Пејковић. За сценски говор задужена је Дубравка Дракић, док је сценски покрет идеја Тамаре Вујошевић Мандић. Асистенткиња косимографкиње је Гордана Булатовић, а редитеља Данило Милатовић. Извршна продукција повјерена је Нели Оташевић.

У представи играју: Милош Пејовић, Мирко Влаховић, Данило Челебић, Дубравка Дракић, Слободан Маруновић, Јован Дабовић, Драган Рачић, Бранка Оташевић, Александар Радуловић, Андреа Мугоша, Тихана Ђулафић, Вукан Пејовић, Никола Перишић, Славко Калезић, Славиша Грубиша, као и студенти глуме Факултета драмских умјетности са Цетиња: Павле Богојевић, Мило Перовић, Матија Мемедовић, Милош Кашћелан, Уна Лучић и Стефан Вуковић.

преко средстава јавних комуникација (радио и филмски журнали), који ће довести до културно-цивилизацијског слома, свјетског рата, злочина и геноцида, а на крају и до суровог страдања саме те омладине.

Избор овог текста за директора Црногорског народног позоришта Марка Баћовића, је важан јер има „јак друштвени контекст“.

Третирање Бога у овом комаду јако је сложено и комплексно: „Омладина без Бога“ најкраће значи – омладина која нема критички став, која битише без доброг оријентира у животу и уништена је пропагандом - истакао је Баћовић.

Редитељка Тара Манић захвална је што су у ЦНП одлучили да роман драматизују и што је имала прилику да га ради у Подгорици.

Неуобичајено је и тешко радити овакве комаде, посебно за младу редитељку као што сам ја. Овај наш процес осјећам као

велики интерни успјех и већ сам срећна до чега смо сви заједно дошли – истакла је Манић.

нашим сценама. Дијалог је знатно другачији од онога што смо очекивали. Но, уз огроман рад, труд, вољу, посвећеност и дисциплину

„Третирање Бога“ у овом комаду јако је комплексно

Глумац Милош Пејовић игра главну улогу *Професора*. Пејовић је на конференцији за новинаре изјавио да је његова улога изузетно обимна, тешка и захтјевна са стилског аспекта.

Ово је био изузетно инспиративан процес. Колико год да је био тежак, ипак је било лагодно проћи кроз њега јер је то резултат добре сарадње, великог повјерења и прављења компромиса – појаснио је Пејовић.

Глумица Дубравка Дракић игра и улогу *Тотове мајке*. Она је била задужена и за сценски говор.

Ова врста текста је ријеткост на

велики дио онога чему сам се на почетку процеса надала да ће бити остварено – заиста је и реализовано – рекла је Дракић.

Представа је била на репертоару 18. и 19. октобра, а најављено је њено извођење 1. новембра, на Дан Црногорског народног позоришта.

С.М.

„Омладина без Бога“ (ЦНП) из угла критике

Други чин преживио бродолом првог

Пише: проф. др Драган Копривица

Више је директних повода за овај осврт о дометима представе ЦНП-а „Омладина без Бога“, по тексту Едена фон Хорвата, у режији Таре Манић, нашој публици досад, иначе, мало познате редитељке новијег таласа. Из њене афирмативне биографије сазнајемо да је успјешно

започела и каријеру предавача на ФДУ-у у Београду, да је већ режирала десетак представа, урадила неколике радио драме и добила више ласкавих признања за режију, чак и у Русији и Пољској, те све говори у прилог чињеници да се јавља ново успјешно младо лице, што, свакако, радује.

Но, пошто свака представа пред редитеља увијек изнова поставља императив у стилу сентенце „Hic Rhodus, hic salta“!, и пошто су стечени резултати редовно на новој провјери, као да их није ни било, треба објективно сагледати и домете нове режије Таре Манић у нашем Националном театру, који, изгледа, памти Његоша највише по стиху „Моје племе сном мртвијем спава“, или, у случају ове нове премијере: „Моја публика сном лаганим дријема“.

Зато слиједи прво питање: Ако је Управа ЦНП-а промијењена, зашто су онда нови, способни људи дозволили да и њихов првјенац у Националном театру представља наставак лошег низа представа захваљујући бившем руководству? Умјесто да се осјети квалитативан заокрет, да се види помак, услиједио је само још један фијаско у првој, једноипосатној половини исцрпљујуће дуге представе по систему „Ко преживи причаће“... У дужини од чак сат и по, због чега је и солидан други чин пао у сјенку свете досаде, која је царовала у стрпљивом гледалишту... А познато је да наше нема фин обичај, као у неким другим земљама, да и током самог извођења лоше представе извијди и редитеља и све остало.

Цио заморни први чин, као мамутски

предуга експозиција, имао је све елементе режије, али је нападно доминирао наглашени егзибиционизам редитељке, уз сигнализирања како све зна о театру, што се највише обије о главу публике, ни криве ни дужне. Манићева од шуме није видјела дрвеће, заборавила је на публику, па је првих сат и по лажног гламура режије дјеловало у духу мисли из приповијетке Лазе Лазаревића, „Све ће то народ позлатити“: „Све личаше на разлупану скупцену порцуланску вазу.“

Зато се поставља оправдано питање: зашто баш Манићева, и зашто надлежни нијесу имали контролне пробе током рада младе редитељке (или јесу), јер би се ваљда сугерисало штриховање комада, чиме би се спасио комплетан пројекат који би у форми добре једночинке функционисао? Овако, док је редитељка доказала да „зна свој посао“, дешавала се представа у гледалишту: публика је пристojно дремкала током првих сат и по, а након тога услиједило је спасење за један број оних који су кренули да напуштају брод који тоне. Двоје угледних културних посленика устали су снебивајући се и говорећи гласно: „Ми ово више не можемо да издржимо, нек им је просто, ми одосмо.“ Интересантан је и још један коментар двоје гледалаца, који су велики познаваоци театра по више основа, а које сам срео након премијере коментаришући уз шалу њихово напуштање представе због првог чина. Њихов одговор је гласио: „Нијесмо могли бити баш толики мазохисти да и даље останемо.“

Али, истине ради, други чин, за оне у публици који су преживјели бродолом првог, био је сасвим солидан, и у великој квалитативној дискрепанци у односу на први. Зато је публика, која је, по систему, „Ви, који улазите у ЦНП, оставите сваку наду“, у невјерици одгледала други, уз рукопис неког „другог“, инвентивног редитеља, неке друге Таре Манић. Дакле, добијена су два различита полувремена једне исте представе, прво катастрофално, друго врло добро. Али, кад гледаоцима првим загорчаш вече, онда на све пада сјенка.

Публика у Црној Гори добро зна шта је театар, и још увијек добро трпи оне редитеље који мисле да је позоришна Црна Гора најобичнија незнавена паланка, позоришна селендра

гдје се на сцени режијом може протурити све и свашта.

Тако се наставила отужна, устаљена пракса у ЦНП-у за вријеме претходних управа, да се, док наши редитељи сједе беспослени, спас најчешће тражи у страним редитељима, који ће нам бацити појас за спасавање и „коначно показати шта је то право позориште“. А током тих епохалних показивања и изанђалих режија публика обично тоне у мрзовољу, при чему глумци играју за себе, а гледаоци гледају у мобилне.

бити својеврсно сценско освјежење.

Тако је то на брдовитом Балкану, јер и ЦНП треба боље да препозна кад је право вријеме за одређеног глумца, кад му треба дати праву шансу.

Очито, због недовољног искуства редитељке, а потом и небриге Управе ЦНП-а по основу права на супервизију, ваљда због политике незамјерања, урушен је пројекат, а да сами глумци за то не сносе кривицу. Гледаоци су током другог чина имали прилику да виде чак глумачка надигравања на отво-

„Омладина без Бога“ премијерно у ЦНП-у

Тако смо и овог пута имали устаљену лошу праксу, али уз фијаско првог чина, и добро вађење из понора просјечности у другом. Бизарна је и чињеница како је публика покушавала да се забави, боље речено, спаси током трајања првих сат и по представе. Иако је, жанровски гледано, ријеч о драми, на тему већ толико пута испричане, израбоване приче о вршњачком насиљу, публика је тражила оно чему би се бар насмијала, комедију и тренутке дивертимента, а то није био основни циљ комада, но, дај шта даш...

А на том плану у одређеним секвенцама бљеснула је Бранка Оташевић, којој би позоришни оци напоскон морали дати значајнију улогу. Сјајним осјећајем за хумор, уз добар нерв за комику, она можда већ претендује чак на улогу госпође министарке. Коју ће, наравно, добити кад јој прођу сви возови, кад и Славку Калезићу, а тај тандем би могао

реној сцени, али су глумачке бравуре Мирка Влаховића, Дубравке Дракић, Драгана Рачића, Милоша Пејовића, као и Бранке Оташевић и Славка Калезића, остале у сјенци већим дијелом досадне представе. Посебан парадокс је што су, у свјетлу млаке режије, и развученог комада, те бравуре појединачно дјеловале чак стране и анахроно.

Млади студенти глуме са Цетиња, сви, посебно Милош Кашћелан, Уна Лучић и Стефан Вуковић, показали су да је у Црној Гори вазда било и биће правих талената. Наравно, ако их не упропасте неки надобудни редитељи које ЦНП чешће бира по бизарним критеријумима. И притом, у рукавицама, не контролише њихов рад, не води рачуна што се публика већ навикава на досадне представе као нови позоришни „сјајан“ тренд са ЦНП-ом као матичном кућом за такве сценске „искорак“.

Полицајци на сцени Студио ЦНП-а

Политичка трагикомедија са елементима гротеске

Драма *Полицајци*, Славомира Мрожека премијерно је изведена 25. октобра на сцени Студио, Црногорског народног позоришта. Комад је режирао Александар Јовановић. Он потписује и адаптацију текста, као и избор музике. Сценографкиња је Ивана Вана Прелевић, костимографкиња Лина Лековић, а извршна продуценткиња Јања Ражнатовић. Улоге тумаче: Срђан Граховац, Дејан Иванић, Радмила Божовић, Александар Гавранић и Давор Драгојевић.

глуме непријатеље државе како би очували своју службу. Писан у вријеме реалног социјализма у Пољској, запањујуће је да комад није изгубио на актуелности, што говори о дубоком промишљању о људској природи, о природи власти и поданичком менталитету којег тоталитарна власт страхом утјерује у људе.

Осврћући се на инсценацију Мрожековог текста, редитељ Јовановић сматра да је тренутно стање друштва такво да у доброј

SLAVOMIR MROŽEK

ПОЛИСАЈЦИ

Adaptacija i režija ALEKSANDAR JOVANOVIĆ

Прво Мрожеково драмско дјело *Полицајци* је прича о последњем политичком осуђенику у једној тоталитарној држави, којом владају *Инфант* и његов стриц *Регент*, а који одлучује да добровољно „ревидира“ свој став и да се стави на располагање властима. Држава остаје без непријатеља, постаје сувишно постојање полиције, па они сами морају да

мјери кореспондира са оним што произилази из *Полицајаца*.

Хтио сам да проговорим о неким темама за које сам мислио да се тичу публике код нас оvdје и сада. Наша заједничка наmjера је била да направимо политичку трагикомедију која у себи има елементе гротеске, која је у овом случају више осјећање

свијета. Мјешавина смијешног и језивог, које треба такође да се открије као понор у обичном малом човјеку што јесу сви ликови у овом комаду, пружа публици шири простор за промишљање обиља тема и мотива које Мрожек нама отвара, не дајући до краја

занимљив док се чита, међутим тек када смо кренули на сцену схватили смо колико је овај текст комплексан за извођење, колико је пипав и захтјеван – нагласио је Гавранић.

Глумац **Давор Драгојевић** задовољан је радом и улогом која му је повјерена.

„Полицајци“ на сцени „Студио“

Фото: Душко Миљанић

изведене чисте и јасне одговоре, већ заправо постављајући нека питања која се тичу и нас данас, 63 године након праизведбе комада – појаснио је Јовановић поруке ове представе.

Глумац **Александар Гавранић**, објашњавајући процес рада на овој драми, указао је на тешкоће које су се појавиле на почетку у сурету са Мрожековим текстом, којег је, како је он рекао, било веома „тешко откључати“.

Дуго смо трагали за рјешењем како да изговоримо овај текст на сцени, а да звучи разумљиво и природно. Он је изузетно

Било је изазовно радити на овако сјајном тексту – требало је ускладити начин игре, начин размишљања да не бисмо упали у неке замке у које се лако може упасти када су овакви текстови у питању, али вриједно смо радили два мјесеца и могу да кажем да смо успјели у томе – навео је Драгојевић.

Интимна камерна сцена додатно је допринијела интеракцији ансамбла са публиком, која је њихову игру испратила бурним аплаузом.

С. М.

Чикашке перверзије; Краљевско позориште Зетски дом

Прича о емотивној турбуленцији

Представа *Чикашке перверзије* (18+), који је, по тексту „*Sexual Perversity in Chicago*“, Дејвида Мемета, режирао Зоран Ракочевић, премијерно је изведена 19. септембра у Краљевском позоришту Зетски дом. Овај комад у продукцији националног Позоришта са Цетиња остаће упамћен по томе што су улоге тумачили чланови новоформираног глумачког ансамбла: Јелена Лабан, Јелица Вукчевић, Марија Лабудовић, Вуле Марковић и Горан Вујовић. Уједно ријеч је о првом постављању

Мемета уопште. То је заиста било не само инспиративно већ и, у неку руку, велики залог за све нас и мислим да смо га прилично добро савладали – рекао је Ракочевић.

За драматуршкињу Стелу Мишковић ова представа је значајна јер говори о људима у емотивној турбуленцији.

Представа говори о кастрацији емоција насталој услед свеопште транспарентности и покушаја рушења свих табуа. Појавом смарт телефона и друштвених

Чикашких перверзија у Црној Гори. Драматуршкиња је Стела Мишковић, костиме је урадила Лина Лековић, а сценографија је дјело Иванке Ване Прелевић.

Редитељу Зорану Ракочевићу рад на овом комаду био је посебно инспиративан због богатог искуства цијелог тима.

Показало се да су „Чикашке перверзије“ неслућено инспиративније него што смо мислили када смо почели са припремама. На крају је то било инспиративно редитељско, драматуршко и глумачко истраживање. Процес је био драгоцијен и значајан и због тога што овај текст одавно није рађен у региону, а у Црној Гори је постављен први пут. Постављен је у једном другачијем читању него што би се очекивало када је у питању не само овај култни текст, већ и опус Дејвида

мрежа, једноставно, ријеч интима као да је престала да постоји. Како то често кажемо у ауторском тиму, толико је све испорнографисано да се појам слободе потпуно изокренуо, тако да смо почели да се губимо у тој слободи, која нас, што је велики парадокс, емотивно ограничава. Управо о таквим људима говоримо у овој представи – имамо четири лика која су у тој емотивној турбуленцији, константно у потрази за само једним веома једноставним рјешењем, односно поступком, а то је загрљај, при чему они тога нијесу свјесни - нагласила је Мишковић.

Глумица Марија Маша Лабудовић истакла је да *Чикашке перверзије* говоре о томе да живимо у свијету технологија, интернета, гдје нам је апсолутно све доступно, па

и свака перверзија.

Забрављамо на додир, на контакт, на додир са самим собом. Треба се прво суочити са самим собом, тако и гласи једна реплика у комаду. Преиспитујемо шта је то

неких интимних фрустрација и траума које су се издешавале свим карактерима понаособ. И то је неко Зораново учтивање заједно са нама, које може бити врло актуелно у тренутку у којем живимо, времену у

„Чикашке перверзије“ у режији Зорана Ракочевића

Фото: Душко Миљанић

загрљај, шта је то додир, а шта је то љубав, коју сви ми негде тражимо. Сви ми желимо да будемо вољени и да волимо, али начин да дођемо до тога је некад потпуно погрешан – појаснила је глумица Лабудовић.

Глумац **Вуле Марковић** оцијенио је да је овај позоришни наслов постављен тако да је прилагођен моменту у којем живимо.

Више смо отишли у правцу психолошких перверзија које се дешавају усљед

којем су се људи одљудили, отуђили, гдје више нема комуникације и блиског контакта. Све се своди на неку интернет, виралну комуникацију, гдје је све мање блиског, њежног контакта. Мислим да је то у суштини и главна тема, као ријека која тече испод овог текста - појаснио је Марковић.

С. Маројевић

Фестивал интернационалног алтернативног театра ФИАТ 2021

ОММА - најбоља представа Фестивала

• У ФИАТ-у су садржани солидарност, потреба за окупљањем, заједництвом и размјеном емоција. Управо је намјера овогодишњег ФИАТ-а била да у ванредним условима врати драж игре и магију театра...

Овогодишње издање Фестивала интернационалног алтернативног театра (ФИАТ), једне од најистакнутијих манифестација у области умјетности и културе у Црној Гори, одржано је у другачијим околностима, условљеним пандемијом вируса корона. Но, и поред тих ограничавајућих услова, ФИАТ је од 8. до 18. септембра на свом 24. издању окупио театарске ансамбле из: Италије, Фра-

индустрија. Наведени програми су, у складу са епидемиолошким мјерама, већином изведени на отвореном простору, што је у крајњем показало да је овогодишњи фестивалски репертоар успио да открије неке нове сценске просторе у Подгорици.

О наградама за најбољу представу, глумца и глумицу, као и о Награди за режију „Слободан Милатовић“ одлучивао је трочлани

нцуске, Мађарске, Словачке, Сјеверне Македоније, Србије, Хрватске, Кипра и Црне Горе. Публика је имала прилику да у селекцији Ане Вујошевић одгледа: француску представу *ОММА*, у продукцији *Ателиер 3+1*, познатог кореографа Јозефа Нађа, *Франц V* (Словачка), *О Срђану: Које националности је истина* (Србија), *Три сестре и Наташа II* (Сјеверна Македонија), *У аманет* (Црна Гора), *Тесла-прилагођавање анђела* (Хрватска), *Август* (Мађарска), *Ана Карењина* (Црна Гора), *Крисолов* (Италија), *Док смо возили кратким, кратким линијама хоризонтал* (Француска), *Церемонија чаја* (Кипар) и *Wunder tandem* (Италија).

На репертоару ФИАТ-а нашли су се занимљиви књижевни, ликовни, музички, филмски и програми из области креативних

жири у саставу: председница, балерина и кореографкиња Соња Вукићевић, и чланови драматуршкиња Драгана Трипковић и глумац Дејан Иванић.

За најбољу представу проглашена је *ОММА* у продукцији Атељеа 3+1 из Француске. У обрзложењу Одлуке наводи се да је Јозеф Нађ, редитељ препознатљивог рукописа ову режију измјестио у сферу истраживања и експеримента са различитим традиционалним покретима народа и племена која су зачетници културе коју познајемо данас. Чувени мађарски кореограф добио је и Награду „Слободан Милатовић“ за најбољу режију. У образложењу те Одлуке, Жири је навео да су „интелигентна и изазовна рјешења редитеља Нађа отворила сасвим нови простор у гледању и доживљају позоришног дјела“.

Награду за најбољу женску улогу добила је црногорска глумица **Сања Вујисић** за улогу у представи „Ана Карењина“, у режији Мирка Радоњића и у продукцији „Празног простора“ из Подгорице и Краљевског позоришта „Зетски дом“ са Цетиња.

„Улога коју остварује млада црногорска глумица Сања Вујисић у изузетно захтјевном задатку који је постављен пред њу у представи 'Ана Карењина', упућује на глумицу раскошног умјетничког апарата,

Улични театарски спектакл представе „Моби Дик“, Teatra dei Venti отворио Фестивал

Фото: Душко Миљанић

која храбро и искрено у први план износи класичну драмску ситуацију на иновативан и алтернативан начин“, истакао је Жири те Награде

. **Награда за најбољу мушку улогу** равноправно је додијељена **Роберту Кобезди** за улогу у представи „Франц V“ словачког позоришта „Actores Town Theatre“ и **Мариосу Јоану** за улогу у представи „Церемонија чаја“ кипарског позоришта „Srsly Yours“. **Специјална награда за савремено читање драмске класике** додијељена је редитељу **Мирку Радоњићу**, за представу „Ана Карењина“ која се *„може сврстати у један од важнијих позоришних искорак у сфери црногорске алтернативне сцене, који упућује на добро промишљање што значи позориште данас и која су његова могућа средства дјеловања“*, истакао је стручни Жири.

Фестивал ФИАТ је завршен традиционалним дружењем и перформансом **„Жива вода“** у Дабовићима, завичају једног од оснивача ФИАТ-а, чувеног црногорског редитеља **Слободана Милаговића** по којем награда за најбољу режију и носи име. Перформанс у Дабовићима је извела **Тамара Вујошевић**

Мандић и Јулија Милачић Петровић Ње-гош.

Жири је у осврту на фестивалску концепцију и енергију навео да се цио пројекат успјешно реализовао као креативни одговор позоришта на глобалну кризу и цивилизацијски одговор на недаће.

У ФИАТ-у су садржани солидарност, потреба за окупљањем, заједништвом и размјеном емоција. Управо је намјера ово-годишњег ФИАТ-а била да у ванредним

условима врати драж игре и магију театра у познати простор града, гдје му је одувјек и било мјесто. Овогодишња ФИАТ-ова селекција, осим што се опире новим концептима комуникације или њеног одсуства, нуди свјезу и драгоцијену садржајност подгоричкој публици. Став је Жирија, али и незаобилазан коментар публике да су управо селектиране представе из: Италије, Словачке, Француске, Кипра и Црне Горе, храброст и својерестан подвиг. Стога, би-

ло је мало награда које су се могле додијелити ове године онима који их заиста заслужују - нагласио је Жири.

Они додају и да су фестивали, вријеме које издвојимо како бисмо се посветили људима.

ФИАТ је ове године успио да открије неке нове сценске просторе у граду, позове, анимира, заинтересује и одушеви велики број људи чиме је поново доказао да позориште, иако је „неатрактивна умјетност која је већ непристојно дуго на маргинама и времена и људскости, заправо оно што је човјеку потребно, да умјетност лијечи и отрезњава, утиче на друштвене токове и показује колико је заправо култура потребна, а понајвише у времену кризе, ма каква била – поручио је ФИАТ-ов Жири.

С. Маројевић

Међународни фестивал луткарства 2021 није одржан

Подгорички **Међународни фестивал луткарства**, који је требао да се одржи од 03. до 05. септембра у Културно информативном центру „Будо Томовић“, није реализован због болести учесника и тренутне епидемиолошке ситуације у региону.

Црне Горе). Поред такмичарског, уколико се стекну услови, Фестивал може имати и пратеће програме у виду представљања дјечијих глумачких група, плесних група, музичких нумера и сличи садржаја.

Основни критеријум за селекцију пре-

Публика на једном од ранијих издања Фестивала луткарства

Основу овог Фестивала чини такмичарски програм, који обухвата најмање четири позоришне продукције из цијелог свијета (најмање једна из Црне Горе), о којима одлучује међународни трочлани жири који се бира из редова свјетски афирмисаних позоришних умјетника и театролога (од којих је један из

дстава је њихов умјетнички квалитет. О квалитету представа које конкуришу за званичну селекцију одлучује селектор Фестивала. Селекција мора бити завршена најмање 60 дана прије почетка Фестивала.

С. М.

Фестивал празног простора

Продукција за освајање слобода

Фестивал празног простора одржао се у Подгорици од 27. септембра до 4. октобра. Организатор те смотре - Драмски студио **Празан простор**, Фестивалом је обиљежио свој јубилеј - двадесет година постојања.

Празан простор у саопштењу за медије истиче да већ двије деценије подстиче младе људе да на креативан и критички начин промишљају свијет у којем живе.

Истовремено, наше позоришне продукције су важан чинилац независне сцене,

маишовитији, пажљивији, осјећајнији, чулнији, искренији, ведрији... Оно што је такође посебно својствено драмској умјетности јесте игра. Позориште је игра. Управо је игра оно што најближе повезује драмску умјетност и образовање са дјецом. Ту је посебно важно уочити два феномена. Један је самосврховитост игре, искорачење изван сваке утилитарности и окренутост ка тражењу смисла мимо корисности. Други феномен је радост која избија необуздано

Једна од осам различитих локација на којима је одржан Фестивал

из сваког тренутка игре и која је толико драгоцјена и ријетка у нашим животима. Учење у Празном простору најмање је учење вјештина. Оно није ни учење кроз игру. Оно је учење игре саме. Учење оног што смо заборавили. Учење које нам (поново) открива и доноси радост, упитаност, занесеност, другост, смјех, мисао, непознато – навели су из НВО Драмски студио Празан простор.

Током осам дана Фестивала око 1200 дјеце,

што доказују реномирани партнери са којима остварујемо сарадње и копродукције, а пројекти које спроводимо као невладино удружење доприносе друштвеном дијалогу, социјалној једнакости и промовишу друштвену одговорност - наводи се у саопштењу.

Петар Пејаковић, позоришни редитељ, професор ФДУ Цетиње и оснивач Драмског студија, поводом јубилеја рекао је да *Празан простор* пружа могућности које постоје у сваком човјеку, а посебно у дјецу.

Глумачке и драмске вјештине постају средство формирања духовно богатих личности које ће имати моћ да себе и свијет око себе учине бољим и љепшим. Вјежбајући живот, дјеца и млади помјерају своје границе. Празан простор је простор освајања слобода. Они који у њега кроче постају слободнији, отворенији, креативнији,

младих и одраслих били су у прилици да погледају представе из Драмског студија *Празан простор: Собе, Ану Карењину, Малог Теслу, Не причај ми бајке, Лагарије, На ивици, Станица Подгорица* и *Гусаре*, шест кратких филмова насталих током филмске радионице *Кино култура*, екранизацију позоришне представе *Љубав и насиље*, отворени час и округле столове на тему драмске педагогије и независне позоришне сцене у Црној Гори.

Намјера Фестивала била је и да што је могуће више уђе у различите, како јавне тако и просторе културе, па су се програми одржали на осам различитих локација. Организатори поручују да ће Фестивал имати своја редовна издања.

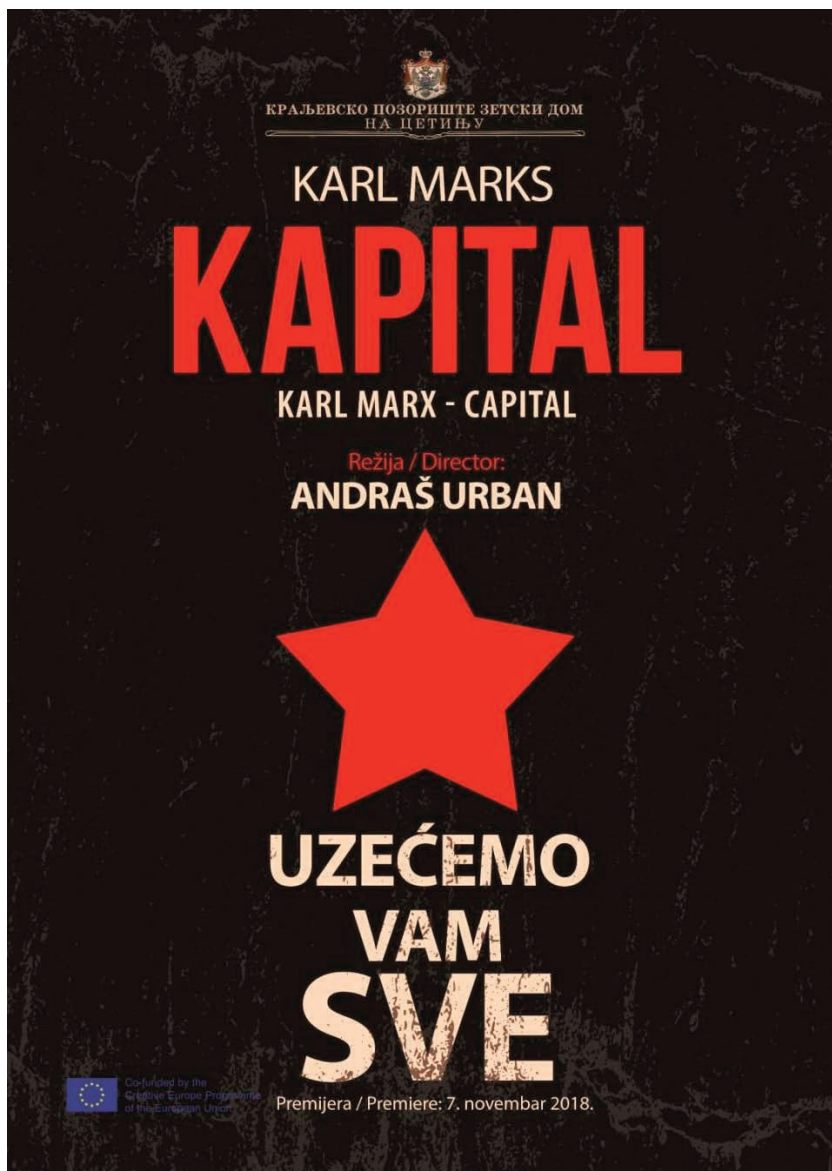
С.М.

Капитал освојио награду на МЕСС – у

Представа *Капитал*, Краљевског позоришта Зетски дом, почетком октобра освојила је Награду „Рејхан Демирџић“ на 59. издању Међународног театарског фестивала МЕСС у Сарајеву.

недовољне финансијске подршке организатору те традиционалне сарајевске позоришне смотре.

Цетињски *Капитал* је прва балканска драматизација истоименог најважнијег дјела

Награда за најбоље младе глумце припала је: **Јелени Лабан, Јелени Шестовић, Павлу Прелевићу и Стевану Вуковићу.**

Подсјетимо, представа *Капитал* изведена је на МЕСС-у прије двије године, у оквиру 59. издања. Жири у саставу: глумица **Ема Андреа**, кореограф и редитељ **Денеш Дебреи** и глумац **Хазим Бегагић** је о наградама, међутим, одлучивао тек ове године, пошто је издање фестивала 2019, како је наведено, прекинуто у знак протеста због тадашње

њемачког економисте и филозофа **Карла Маркса** и једног од најутицајнијих текстова у историји човјечанства. Представу је режирао **Андраш Урбан**, познати мађарски редитељ.

Краљевско позориште Зетски дом ову представу реализовало је 2018. године, уз подршку ЕУ програма Креативна Европа у оквиру пројекта *Collective Plays*.

Краљевско позориште Зетски дом

Маца папучарица на Фестивалу у Бугојну

Представа *Маца папучарица* (3+), Градског позоришта Подгорица учествовала је средином септембра у у оквиру такмичарског програма Фестивала луткарског бијенала у Бугојну.

На округлом столу који је организован након извођења представе, публика је била пуна утисака, па се повела жива дискусија уз занимљиве коментаре и закључке – саопштили су из Градског позоришта.

Радујемо се што смо на фестивалу. Публика је заиста дивна, а по њиховим

умјетнички директор Градског позоришта Подгорица.

Режију и драматизацију *Маце папучарице*, по мотивима *Еле Пероци*, потписује *Давор Драгојевић*. У представи играју: *Тихана Ђулафић, Сејфо Сеферовић, Дијана Драгојевић, Бранка Фемић Шћекић, Марија Ђурић, Смиљана Мартиновић и Павле Поповић.*

Луткарско бијенале је интернационални фестивал луткарских позоришта, такмичарског карактера. Поред подгоричке

„Маца папучарица“ на Фестивалу у Бугојну

реакцијама се види да им се представа јако допала. Морам истаћи да смо ми једино професионално луткарско позориште у Црној Гори, које ради без своје зграде, али се трудимо да нашој најмлађој публици на квалитетан начин пружимо овакав вид забаве и едукације, што доказују бројне награде које су наше луткарске представе освајале, казао је Душан Ковачевић,

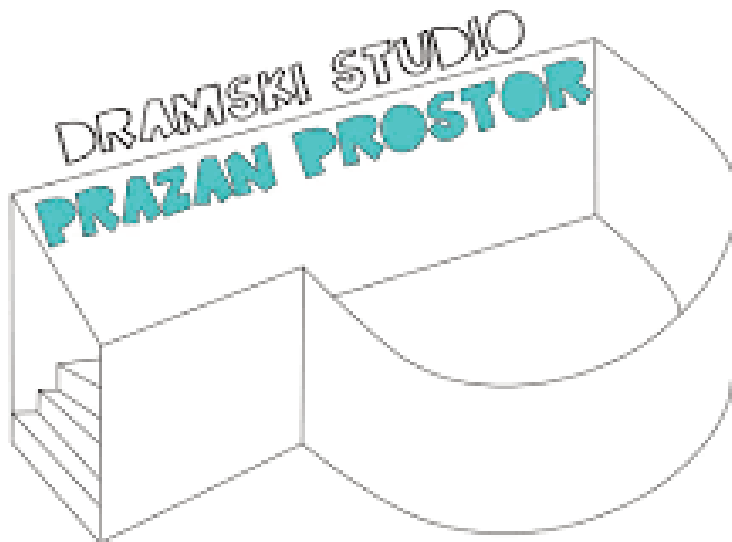
представе, на Фестивалу се такмичило још шест луткарских представа из земаља са бившег југословенског простора. Специфичност овог Фестивала базира се на сарадњи са умјетничким академијама из региона, едукавању студената у области луткарства и организацији бројних пратећих програма.

Са округлог стола независне позоришне сцене

Важност удруживања

У оквиру *off* програма **Фестивала празног простора**, 3. октобра одржан је округли сто о стању на позоришној независној сцени. О тој теми разговарали су: **Петар Пејаковић** и **Мирко Радоњић** из Драмског студија *Празан простор*, **Един Јашаревић**, декан ФДУ, **Тамара Вујошевић Мандић** из плесне труппе *Бало*, уз модерирање **Иве Чукић Шошкић**, позоришне критичарке. Акценти округлог стола указали су на „потпуну маргинализацију и немоћи људи који се баве независном сценом да наметну заједници своје проблеме и значај. Иницирана су питања институционалне подршке, законских рјешења, видљивости и

фиктивна организација која се бави спортом или пољопривредом. Није, међутим, било оптимизма у вези са могућношћу спровођења ових циљева у условима када ниједна политичка партија нема озбиљан програм културе и када свједочимо једној ретрадицио-нализујућој и волунтаристичкој културној антиполитици. Такође, разговарало се и о „унутрашњим проблемима“ независне позоришне сцене, прије свега о неопходности удруживања актера те заједнице, као и о квалитету саме продукције. Да ли су испуњена очекивања да ће независна сцена управо због своје мобилности, мањка капацитета, инфраструктурне и но-

позиционирани независне сцене у јавним политикама, транспарентности и успостављања критеријума институционалне подршке“.

Позоришна критичарка **Наташа Нелевић** у коментару који је објављен у електронским порталима: *pozornica.me* и *peripetija.me*, истиче неопходност удруживања независне позоришне продукције у Црној Гори.

Дискусија је произвела закључке о важности удруживања независних позоришних актера око заједничких циљева и интереса, као и о потреби инсистирања на промјени законских оквира и процедура институционалне подршке које би успоставиле какав-такав ред и искључиле могућност да на конкурс намијењеном за актере културе умјесто неке позоришне труппе која дјелује двадесет година финансијску подршку добије

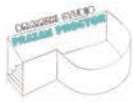
вчане подршке произвести нове и истраживачке позоришне концепте по моделу „како да се са мање произведе више идеја“? Или је ријеч о малим бизнисима или тезгама које репродукују институционалну позоришну инерцију? Шта, дакле, независна сцена продуцира у односу на институционалну сцену? И ове теме биле су предмет дискусије на округлом столу који се, у том смислу, никако није завршио онако како се то понекад дешава – самохвалисањем и ламентирањем независних актера културе због недовољне финансијске институционалне подршке – саопштено је из Фестивала празног простора, након одржавања округлог стола.

Драмски студио „Празан простор“ „Razumi.me“ за дијалог и различитост

Драмски студио „Празан простор“ из Подгорице спроводи пројекат *Razumi.me*, који је подржан кроз програм „ОЦД у Црној Гори – од основних услуга до обликовања политика – M’BASE“ који спроводи Центар за грађанско образовање (ЦГО), Friedrich Ebert Stiftung (FES), НВО Политикон мрежа и НВО Центар за истраживање и заштиту птица (ЦЗИП), а финансира га Европска унија.

дагошкиње и педагози из области позоришне умјетности – саопштио је Драмски студио „Празан простор“.

Менторке и ментори водиће десетодневну радионицу користећи најсавременије методе рада и моћ коју позориште са својим умјетничким техникама има да ојачају капацитет младих, изграде самопоуздање, развију културу дијалога и слободу духа. Као крајњи производ радионице реализоваће

Razumi.me

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

Centar za gradansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

Пројекат „Razumi.me“ осмишљен је у жељи да групи младих кроз позоришну умјетност приближи грађански и људски приступ различитостима и подстакне их на дијалог који има за циљ разумијевање. Дијалог међу младима и заједничко стварање су нужан и једини могући одговор на растуће друштвено – политичке тензије у Црној Гори, као мултикултуралној, мултинационалној и мултивјерској средини. Директни учесници овог пројекта ће бити 24 младе особе, које ће током десетодневног резиденцијалног боравка изградити међусобне везе; упознати различитости своје земље и друшт(а)ва; те кроз умјетност, дружење и разговор развити толеранцију, љубав и солидарност. Са њима ће осим младих лидерки и лидера радити компетентне пе-

се перформанс који ће се извести у јавним просторима у шест црногорских градова. Млади ће се охрабрити да кроз перформативну умјетност пронађу сопствени израз и проговоре о темама које ће се проблематизовати током радионичарског рада. Током трајања пројекта младе учеснице и учесници дијелиће своје утиске и сазнања са широм јавности кроз видео форме – наводи се у саопштењу.

Овим пројектом Драмски студио „Празан простор“ наставља своју мисију која се огледа у јачању културне понуде и едукацији младих људи у Црној Гори.

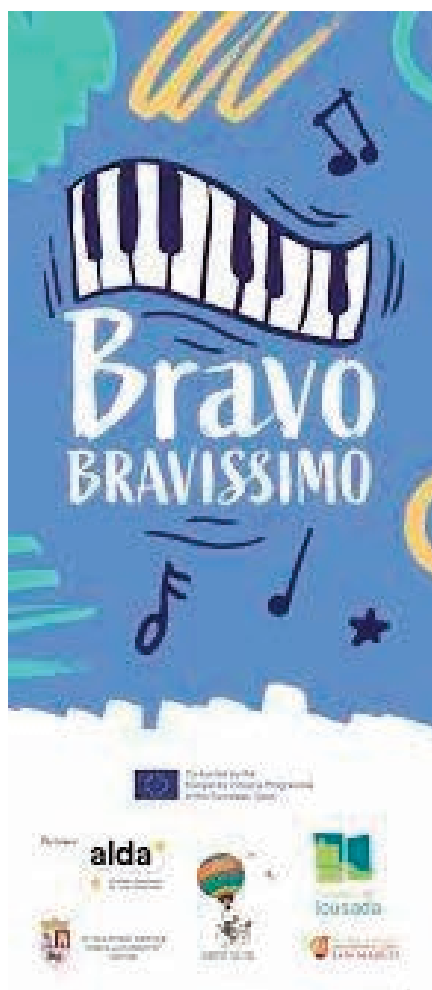
С. М.

Пројекат *Bravo Bravissimo*

Оживљавање наслеђа *Rossinijeve* опере

Пројекат *Bravo Bravissimo* који финансира **Европска заједница**, а чији је циљ оживљавање наслеђа *Rossinijeve* опере повезујући је са модерним облицима умјетности попут позоришта, музике, дизајна, кувања и

тницима пружајући им јединствену прилику професионалног напретка и подршке локалне заједнице, са посебним нагласком на активно укључивање младих. Одабрани млади умјетници ће учествовати у заједничком, умје-

промовисањем културног наслеђа као извора инспирације за умјетничко ко-стваралаштво и иновације.

За потребе реализације пројекта расписан је позив младим умјетницима (старости између 23 и 30 година) који је био отворен до 15. октобра 2021. године. Конкурсом су тражени један оперски пјевач – бас баритон и инструменталисти: двије виолине, једна виола и једно виолончело. За одабране умјетнике обезбијеђена је финансијска подршка од 1.000 €, плус плаћање свих трошкова путовања и смештаја током међународних путовања.

Bravo Bravissimo користи младим умје-

тничком процесу 12 мјесеци, колико траје пројекат за развој ове оперско – позоришне представе у којој ће поново оживјети најзначајније партитуре из чувених Росинијевих дјела.

Партнери на пројекту су ЈУ **Културни центар „Никола Ђурковић“** Котор (Црна Гора), *Association Des Agences De La Democratie Locale* (Француска), *Municipio De Lousada* (Португал) и *Theatro Aeroploio – Ena Theatro Giapiadia* (Грчка), а носилац читаве идеје је Удружење *Societa Musicale Orchestra e Coro San Marco* из Италије.

С.М.

Критика; „Неће бити смак свијета“ - САРТР

Егзистенцијално-симболичка камуфлажа страхова

Друге ствари нас могу промијенити, али ми почињемо и завршавамо породицом

Ентони Брант

Пише: Ђорђије Радуловић

Амбигвитентно питање с почетка у конгломерату информација и савременим развојним процесима има најприје сензационалистичку конотацију, која послије неког времена буди страхове, забринутости и отвара наше унутрашње слабости, недостатке

којима се олако препуштамо постајући управо робови надзорних система, који постижу свој циљ. Једно је сигурно, ако не дође до физичког смака свијета, онда засигурно интелектуални, морални, духовни неће изостати. А како боље управљати, ако не слабљењем оне категорије, која омогућава стварање органске спреге између појединца и друштва у цјелости - породице? Често неправедно занемарена, остављена и потцијењена димензија која заправо омогућава јачање емоционалних и когнитивних капацитета, са њом, без сумње, и кроз такав приступ, почињемо и завршавамо, јер ко смо ми без породице, а до каквих социјалних патолошких мутација долази скрнављењем овог везивног ткива?!

Представа „Неће бити смак свијета“ премијерно изведена 18. септембра 2021. године у Сарајевском ратном театру (САРТР) урађена у копродукцији са Македонским народним театром и *Peripetija Production*, пружа недостатне одговоре, а истовремено отвара друга питања која се више односе на породични микроплан и приказује нам немирни и непредвидиви свијет иза затворених врата, онај гдје дисфункционалност узима свој данак, те захтијева брзу и неспретну консолидацију емоција и неријешених конфликта. Недореченост, бијег у тренутку суочавања са елементарним проблемским ситуацијама, опроштај тамо гдје га не би требало бити, јер није заслужен, на фону биолошке сродности исти ипак добија носталгичну, па ако хоћете и меланхоличну вриједност која налази своје

мјесто у реченичним конструкцијама, што неминовно у интерперсоналној породичној интеракцији перманентно изазива осуду.

Аднан Лугонић написао је савремени драмски комад, изнимно проактиван са упечатљивом дијалогском формом, без распарчаности, реплике нису уметнуте већ флуентно трају, док евентуалне дигресије или дистрактори изостају. Очито је да је Лугонић изоштрио своје перо, те да су његове мисаоне бравуре стилски обликоване, кондензоване и концизне, без сувишне орнаментике или романтизоване, сентименталне потребе да се стварност „уљепша“. Излишно је говорити да је драмској књижевности недостајао један овакав комад, иако је већ на овом трагу Дорунтина Баша која је написала друштвено ангажирани текст под називом „Прст“, а који је такође изведен на овој сцени.

Када тумачимо редитељске захвате, односно рјешења употребљена у сврху остваривања сценске игре, **Нина Николиќ** је успјела у тежњи да нам представи призоре једне породице, преживљену и оживљену бол у тренутку када прошлост испуњава пукотине у тишинама и говори гласно. Зналачки је окупила ансамбл, ујединила их и изградила драмски дискурс, који омогућава харамтични доживљај, тим прије што се одлучила за минималистичку форму, која представља својеврсну замку за редитеље, на први поглед врло примамљива, са друге стране захтјевна, најчешће остаје недовршена, циркуларна и конфузна, што овога пута свакако није случај.

Говорећи о улогама, **Саша Ханџић** покушао нам је представити лик *Исе*, дементног оца у чему је једним дијелом успио с обзиром да у неким тренуцима његова појава дјелује неубједљиво, али је ипак успио савладати овај изазов и донијети потребну инфантилност, фрустрираност, дементност, али и зрелу осјећајност, која је била као таква и испољена. Ипак, са доста напора, забринутости, каква је ваљда и требала бити, **Дарја Ризова** је утјеловила лик његове *кћерке Маше*, која о њему

брине, запостављајући сопствени живот са израженом жељом да побјегне, што се јасно огледа у њеним покушајима да пронађе посао и отпутује. Ризова је успјела да изнесе своју улогу, некада више ослоњена на занатски, технички дио, који понекад оставља утисак извјештачености. Са друге стране, **Ценана Цанић** која игра Машину сестру *Нину* сталожено се носи са животним изазовима, помало индиферентно, али искусно и зрело приступа сестри са манифестацијама одређеног револта спрам оца који је утицао на њих, али и на живот њихове мајке која је извршила суицид. Цанић није претјерала у употреби разноликих глумачких средстава, већ их веома сведено користи са израженим поносом и гордошћу, која се уклапа у цјелину коју чини њен лик.

костиме који одговарају карактерима, ситуацији, али и одличним сценографским поставкама **Ангела Петровског** које не расипају пажњу, уклапају се у контекст и доприносе стварању свеукупне атмосфере. Музичке подлоге такође минуциозно одабране, присутне тек повремено, на циљаним мјестима у право вријеме и у складу са драмским фрагментима, чему је заслужан **Оливер Митовски**, али и **Димитар Масевски** са композицијом „Магдалена“ која даје потпору епилогу.

Закључно, представа која је тек започела свој театарски живот има потенцијал да постане дио трајног репертоара, што својим елементима, и демонстрираним, заслужује. Без сумње да модификације и стилска рјешења неће изостати, а које ће ансамбл тијеком игра-

„Неће бити смак свијета“ - САРТР

Током цијелог трајања представе Ризова и Ханџић говоре на македонском језику, међутим то није значајно утицало на разумијевање и доживљај, већ са сигурношћу можемо рећи да су успјели „пребацити рампу“. То свакако иде у прилог сараднику за македонски језик Гјоргију Јолевском. **Ивана Каранфиловска Угуровска** урадила је

ња у будућности домишљати, импровизовати и уносити кроз глумачко биће и заиграност, које је из умјетничке и психолошке визууре врло непредвидиво, луцидно и нејасно, а свакако на фону тога да смак свијета неће бити или не бар за сада. Ко зна?!

У ЦНП промовисана књига „Хамлет на корзоу“

Хамлет је глад за слободом

Књига „Хамлет на корзоу“, књижевника и сценаристе Милорада Бошковића промовисана је у прес сали Црногорског народног позоришта 20. октобра. Књига се из штампе појавила крајем децембра 2000. године и заједнички је пројекат издавачких дјелатности Никшићког позоришта и Црногорског народног позоришта.

запис о Тину Ујевићу, о утисцима из америчких позоришта и о документарцима Вељка Булајића. Два недавна текста која су ушла у збирку („Представе Горског вијенца“ и „Црногорска кинематографија“) Бошковић је 2017. године објавио у часопису „Матица“, као и два текста у часопису „Позориште“ Никшићког позоришта („Балканска царица и њен аутор“ и „Вељко Мандић – ожиљак који указује“) објављена 2019. и 2017. године. Треба поменути и текст „Филмско стваралаштво Ратка Ђуровића“, најава на скупу „Филм и југословенско друштво на крају века“ (ЦАНУ 2000). Књигу су рецензирали Ненад Вуковић и Андро Мартиновић.

Један од рецензената књиге, Ненад Вуковић је на промоцији истакао значај објављивања овог дјела.

Ова књига ће значити велики допринос адекватном сагледавању значаја црногорске позоришне и филмске умјетности у југословенским оквирима, а и за даљи ток њеног развоја у Црној Гори и за даљу афирмацију у свијету – истакао је Вуковић.

Славојка Маројевић, уредница књиге и Издавачке дјелатности Никшићког позоришта представила је садржај и истакла да је у питању занимљива књига посебног сензибилитета и рукописа.

Овај наслов је припреман и објављен уз подршку Министарства културе. Из штампе се појавио у периоду када је, због епидемиолошке ситуације, Црна

Гора практично била затворена. Међутим, могло се и морало се стварати и у том времену, као и овом садашњем - казала је Маројевић.

Редитељ Благота Ераковић истакао је да је за њега ова књига чиста и добра надреалистичка проза. Говорећи о пролазности позоришне умјетности коју је најтеже сачувати, истакао је да су овакве књиге драгоцене.

Ријеч је је о збирци чланака Милорада Бошковића о позоришту и филму, који су објављени у црногорским часописима. Двије трећине текстова које је ова театролошка збирка прикупила објављено је од 1986. до 1990. године, углавном у дневном листу „Побједа“. Из њеног садржаја издвајамо критике о представама Црногорског народног позоришта из тог периода. Ту су и три одломка из Бошковићеве књиге „Ава Гарднер“ на Конику (1987);

Једино позоришна представа прође, умре, потоне у заборав, остаје у метафизици. Начин на који позориште опстаје шест хиљада година је то што је у човјеку и чини човјека човјеком. Она се не може

родном позоришту.

Вечерас сам гост у кући у којој сам седамдесетих година минулог вијека био домаћин и то ме посебно радује. Наслов „Хамлет на корзоу“ је инспирисан збирком

Са промоције књиге „Хамлет на корзоу“

избрисати из човјека. Када би сваки позоришни човјек, у неком, условно речено заокружењу, написао нешто овоме слично, ово би био рецепт како треба писати такве књиге – без амбиције да будеш историчар позоришта, критичар позоришта или естетичар позоришта, већ највише као позоришни гледалац који на свој начин види одређене просторе и одређене представе. Желио бих да охрабрим многе позоришне људе да дају неку своју тачку виђења, у оквиру једне веома комплексне умјетности. То је свакако и задатак позоришта, како би остао траг – казао је Ераковић.

Аутор књиге „Хамлет на корзоу“, књижевник и сценариста **Милорад Бошковић** је изразио захвалност издавачима – Никшићком позоришту и Црногорском на-

„Ауто на корзоу“, Тина Ујевића, која је објављена у Никшићу 1932. године. Хамлет на никшићком или подгоричком корзоу, Хамлет у напуштеној цркви у Бронксу, Хамлет на Канли кули је – глад за слободом, нада и страховање, слобода у страху, и страх у слободи, страх који стишава бијес. Постоји ли човјек под капом небеском који није имао хамлетовских дилема? У основи естетике и етике ове књиге уткани су талог искуства, боја носталгије и дијалог са сјећањем – закључио је Бошковић.

Црногорско народно позориште

„Хамлет на корзоу“ у Пљевљима

Свједочанство зрелог мишљења о позоришту и филму

„Хамлет на корзоу“, Милорада Бошковића промовисан је почетком октобра у Пљевљима, у организацији Библиотеке „Стеван Самарцић“ и Секретаријата за друштвене дјелатности Општине Пљевља.

о дјелу имали су театролошку потку.

Редитељ Горан Булајић је говорио о значају Бошковићевог штива посматрано из угла позоришне критике. Он је подсетио на чињеницу да је у другој половини 20. вијека

Промоција „Хамлета на корзоу“ на сцени Центра за културу у Пљевљима

О књизи су говорили редитељ Горан Булајић, др Марија Сарап, драматуршкиња и Славојка Маројевић, уредница издања.

То књижевно вече одржано је на позоришној сцени Центра за културу. Примјерено теми и садржају књиге, вече је приређено у форми позоришног израза, а разговори

Црна Гора имала позоришне критичаре, те да су сви који су у то вријеме почињали да се баве сценском умјетношћу, са нестрпљењем чекали да прочитају ту критику.

Данас је потпуно другачија ситуација. Критиком се бави ко стигне, ко зна и ко не зна, без сагледавања суштине, без тог

исконског односа према позоришној умјетности.

Због тога је ова књига драгоцену. Она је не само свједочанство једног времена, већ и свједочанство зрелог начина мишљења, љубави аутора овог иттива према драмском и филмском стваралаштву. Истрајавање у добром артикулисаном стилу је карактеристика и препознатљивост стваралаштва Бошковића, по чему је Милорад увијек био препознатљив - казао је Булајић. Он је увјерен да ће „Хамлет на корзоу“ значити доста будућим критичарима и радницима у култури.

За уредницу овог издања Славојку Маројевић, књига Милорада Бошковића је плод таложјења искуства аутора који је пола деценије живио од позоришта и за позориште, било да је радио као управник Театра или је публицистичким насловима биљежио збивања на даскама које живот значе. Филм је такође, његов прозор у свијет. И, то не било који жанр те умјетности. Документарни филм, Бошковић доживљава као живу покретну слику свијета, блиску позоришној - слику о животу у животу... Очаран позориштем – огледалом живота и филмом - моћном покретном сликом, Бошковић у Хамлету на корзоу продубљује снагу и вјечност те двије умјетности. Основ ауторових погледа о позоришту садржан је у схватању: Један крак позоришне режије је на сцени, а други у животу.

Др Марија Сарап говорила је о културолошком феномену „Хамлета на корзоу“, истичући да је данас, нажалост, права ријеткост да се оваква штива објављују.

Дугогодишња посвећеност Бошковића овој врсти анализе је нешто што заиста заслужује пажњу у овом дискурсу времена. Ово иттиво, има прије свега, едукативни карактер. За обичног читаоца и заљубљеника у умјетност и познаваоца умјетности и некога ко прати како позориште, тако и филм, књига је занимљива зато што има стенографски карактер. То је ризница једне хронологије која нас увуче у свој садржај од почетка, са једном аналитиком која је врло ревносно урађена – појаснила је др Сарап.

Директорица Библиотеке „Стеван Самарцић“, Бина Бајчета је истакла значај промоције овог штива за пљеваљску културну сцену, која је на особен начин вјековима

уграђивала садржаје у културни идентитет Црне Горе.

Промоцијом ове књиге на неки начин скрећемо пажњу да се у Пљевљима на велика врата враћа професионални позоришни живот, којим је овај крај био препознатљив у периоду након Другог свјетског рата.

Градска Библиотека ће увијек подржати издавачке пројекте ове и сличне садржине, јер на тај начин доприносимо јачању културолошке свијести о мјесту, улози позоришне умјетности која почива добрим дијелом на књижевним, прије свих, драмским текстовима – подсетила је Бајчета.

Публици је прочитано и писмо Бошковића који из оправданих разлога није могао присуствовати промоцији. У његовом писму наглашава се значај Пљеваља на културној мапи Црне Горе.

Пљевља су записана у градове који имају динамичну позоришну, музичку и културну продукцију. Када су ликвидирани четири позоришне куће у Црној Гори, међу њима је било и Пљеваљско позориште. Међутим, немогуће је ликвидирати траг и печат које је оно оставило у Црној Гори и једној од бивших југословенских заједница. Пљевља су моја боја носталгије. Била су сједиште Културно – просвјетне заједнице, како се то говорило „на тремећи“. „Тремећа“ та политичка идеолошка флоскула није у стварности постојала. Пљевља - мостови културе... Културе која произилази из чистоте срца. Пљевља - центар староградске музике... Те наше баладе у којој су у истом трену: радост живота, бол растанка, дјевојачко одрастање, момачке наде, истине и заблуде. Радостан сам због промоције „Хамлета на корзоу“ у пљеваљском центру за културу, а благо сјетан што нијесам због поодмаклих година у прилици да присуствујем. Радост ми увећава сазнање да су Пљевља и тај крај добили савремену зграду, пуни сценски простор и да се ту збивају театарски и други догађаји из културе, један за другим – поручио је Бошковић Пљевљацима у свом писму.

Библиотека „Стеван Самарцић“

Краљевско позориште Зетски дом *Протагонист* – нови позоришни часопис

Краљевско позориште Зетски дом представило је средином септембра *Протагонист* – први број позоришних новина.

Нова периодична, позоришна публикација ће у свом садржају, поред актуелних догађаја везаних за најстарији црногорски државни театар и његове умјетничке домете,

између различитих умјетничких израза.

Први број часописа, осим уводника под насловом „Нова платформа за позоришне и интелектуалне активности“, доноси осврт умјетничке директорке Лидије Дедовић о значају формирања глумачког ансамбла, док о простору за глумачка истраживања и даљи

објављивати и осврте на важан сегмент из културне историје ове Установе. Отвориће и додатни простор за продукцију театролошких текстова у циљу сагледавања различитих појава и феномена у позоришној умјетности.

Директор Краљевског позоришта Зетски дом, Илија Суботић говорећи о значају овог пројекта истакао је да ће кроз ову платформу поспјешити оне културне и интелектуалне активности које су код нас већ дуже вријеме у регресији, а то су: критичка, теоријска и полемичка проблематизација умјетничких кретања, како на домаћој тако и на интернационалној сцени.

Тежња Зетског дома је усмјерена ка томе да позоришне новине временом постану стручни часопис с међународним предзнаком – отворен за све увиде у нова истраживања на пољу сценских умјетности, тим прије што добар дио савременог позоришта укида границе

професионални развој за Протагонист говоре: Вуле Марковић, Јелена Лабан, Јелица Вукчевић, Марија Лабудовић и Горан Вујовић. Први број објављује текст „Карантински експерименти“, проф. мр Јанка Љумовића о позоришту у доба коронавируса, потом пресјек досадашњих и нових пројеката Краљевског позоришта у 2021. години, а у рубрици „Архивска биљежница“ објављен је текст „Кроз сјене прошлости до катарзе“, драматурга Рајка Радуловића, о представи „Принцеза Ксенија од Црне Горе“.

Протагонист ће излазити два пута годишње у штампаној и електронској верзији, уз тенденцију његовог концепцијског ширења.

С.М.

Редитељка Душанка Беллада режирала у Санкт Петербургу Успјешна сарадња са Морфовим

Млада црногорска редитељка Душанка Беллада, добила је позив од међународно признатог бугарског редитеља Александра Морфова за сарадњу на представи *Антигона*,

Душанка Беллада и Александар Морфов у Санкт Петербургу

која је имала премијеру 8. октобра на сцени **Театра младих А. А. Брјанцева** из Санкт Петербурга, које има традицију један вијек.

Позив редитељки Беллади је услиједио након што је прошле године у Црногорском народном позоришту имала прилику да буде асистент режије, редитељу Морфову када је постављао представу „Посјета“.

Поводом ангажмана у Санкт Петербургу, Беллада је за *Цетињски лист* изјавила да је имала јединствену прилику да се у ЦНП упозна са редитељевим сензибилитетом и специфичним начином креације који се базира на слободи, музици, инстинкту, животу.

Упркос стварању које је услед пандемије било прилично изазовно, инсценирана је изузетно квалитетна представа. Сада чека погодан тренутак за обнову и сусрет са публиком“, присјетила се Беллада рада на тој представи.

Поновна сарадња са редитељем који је добитник безброј националних и међународних награда, признато име савременог позоришта, за Белладу је важно искуство и догађај за памћење.

Након вишедеценијског искуства редитељског рада у Русији, ове јесени, у Пе-

тербуриком Театру младих направио је представу „Антигона“, по мотивима адаптације Жана Ануја, као и уз ауторску интервенцију. Уз савремен редитељски концепт, централна и универзална тема овог дјела остала је непромијењена - супротстављањем закона срца, закону власти. Млада дјевојка, одлучује да послуша своје срце - појаснила је Беллада тај рукопис.

Овај процес за мене је био од изузетног значаја, јер сам се упознала са сјајним људима и професионалцима. Увјерила сам се да су безусловно повјерење и посвећеност предуслов, квалитетног рада. Имала сам прилику да сарађујем и са сценографом Симоном Пастухом и костимографкињом Ником Велегжаниновом, који имају вишедеценијско искуство рада у најпрестижнијим театрима широм свијета. Музика се изводила уживо са глумцима – музичарима, што је, између осталог, био мој задатак да искоординишем. Уз све то, боравила сам у једном од најљепших градова на свијету и свакодневно се упознавала са величанственим културним садржајима које он посједује – утисци су Белладе.

Успјешна представа, задобијено повјерење и симпатије ансамбла петербуршког TYUZ, дали су Беллади наду за њеним поновним сусретом са продуцентима и публиком културне пријестонице Русије.

Представа „Антигона“ доживјела је велики успјех и признање публике, и још један је доказ вриједности Александра Морфова и његових остварења. Међутим, оно због чега сам посебно срећна јесте што сам упркос језичкој баријери која је постојала, успјела да задобијем повјерење глумачког ансамбла Петербуршког TYUZ, искрено се надајући да ће у будућности бити прилике да се поново вратим, неким новим поводом – изјавила је Беллада.

-
С.М.

„Моћ културе: Култура сјећања – политичке и праксе“ Платформа за дијалог

Фондација **Конрад Аденауер** организовала је у Херцег Новом од 22. до 24. септембра конференцију под називом „**Моћ културе: Култура сјећања – политичке и праксе**“.

Циљ Конференције је био да се понуди платформа за дијалог и размјену теоријских

антропологија, Сло-венија; доцент др Бобан Батрићевић, историчар, Црна Гора; Мицхаел Мартенс, новинар и писац, Њемачка; професор Слободан Селинкић, архитект, Србија; др Вишња Кисић, историчарка умјетности, Србија; проф. мр Сехад Чекић, фи-лмски продуцент, Цетиње; мр Милош Вукановић, историчар, Црна

мишљења и практичних искустава с њемачким, регионалним и црногорским интелектуалцима, историчарима, умјетницима, политичарима и представницима цивилног друштва, који се на различите начине баве овим важним друштвеним, социолошким, културним и политичким феноменом XX и XXI вијека

Програмски уредник конференције био је проф. мр **Јанко Љумовић**, са Факултета драмских умјетности Унверзитета Црне Горе. Конференцију је отворио директор представништва за Србију и Црну Гору Фондације Конрад Аденауер **Norbert Bekman Dierkes**

На конференцији су у оквиру про-грама била четири тематска панела: **Еуропска vs. балканска култура сјећања, Култура сјећања: случај Југославија, Сјећање и друштвени поредак, Култура сјећања и умјетничке праксе**. Излагања су имали: др Мицхаел Браун, одељење за литературу КАС, Њемачка; проф. др Твртко Јакovina, повјесничар, Хрватска; др Тања Петровић,

Гора; Горан Даниловић, Уједињена Црна Гора; Генци Ниманбегу, ФОРЦА; Миодраг Лекић, ДЕМОС; Ервин Ибрахимовић, Бошњачка странка; мр Немања Батрићевић, политиколог, Црна Гора; Тања Милетић Оручевић, позоришна редитељка, БиХ; др Светлана Рацановић, историчарка умјетности, Црна Гора; др Мицхаел Гротх, новинар, *Deutschlandradio*; Њемачка и проф. др Славица Стаматовић Вучковић, архитектица, Црна Гора.

У оквиру конференције организоване су и двије промоције књига и то 22. октобра са Михаелом Мартенсом, аутором књиге „У пожару свјетова - Иво Андрић један европски живот“ и дан касније са Слободаном Селинкићем, аутором књиге „Павиљон Србија у Риму 1911. - Модернизам, архитектура и рана идеја југословенства“ и Бобаном Батрићевићем, аутором књиге „У канцама јеврејске аждаје - Антисемитска пропаганда у Црној Гори у Другоме свјетском рату“ - саопштено је из организације ове дводневне конференције.

Црногорска кинотека носилац пројекта „RECON“ Иновативна промоција културног наслеђа

Црногорска кинотека крајем октобра је саопштила да ускоро почиње са реализацијом пројекта „RECON“ који је добила у оквиру конкурса међународног програма *Interreg IPA CBC Italija-Albanija-Crna Gora*. У овом пројекту Црногорска кинотека је водећи

лмских плаката; радионице и тренинзи везани за стандардизацију метадате филмских архива; унапрјеђење програма за каталогизацију филмова; као и продукција документарних филмова и видео инсталација умјетника из Црне Горе и Албаније.

партнер, док су институције са којима сарађује на овом пројекту *Албанска национална филмска архива (Arkivi Qendror Shteteror i Filmit)* из Тиране, *Филмска комисија регије Пуља (Fondazione Apulia Film Commission)* из Барија и *Муниципалитет града Термолија (Comune di Termoli)*. Овим пројектом Кинотеци и њеним партнерима ЕУ фонда распоређена су укупна средства у износу од 542.000 еура.

У наредних годину дана у оквиру програма ће се реализовати бројне активности: набавка опреме за дигитализацију звука и слике, хардџаре и софтвере за монтажу и дигиталну рестаурацију филмова; дигитализација фи-

Циљеви пројекта су модернизација филмских архивских дјелатности, развој капацитета дигитализације филмских архива, креативна валоризација и мапирање кинематографске културне баштине кроз стварање регионалне мреже умјетника, филмских архива, филмског фонда и галерије савремене умјетности. Значај пројекта „RECON“ за Црну Гору и њене партнере огледа се у иновативној промоцији културног наслеђа кроз моделе интернационалне међусекторске сарадње, у циљу стварања нових пракси које ће допринијети даљој међународној културној размјени и сарадњи институција у региону.

UnderhillFest 2021

Бујица љубави и Веруда најбољи филмови

Међународни фестивал дугометражног документарног филма *UnderhillFest 2021*, шести по реду, одржан је у Подгорици од 22. до 30. септембра. Програм Фестивала почео је пројекцијом филма „Помирење“ у режији Марије Зидар. Подгоричка публика је на платоу Музичког центра Црне Горе и у Народној библиотеци „Радосав Љумовић“ одгледало више од 20 најбољих филмских остварења у протеклој години. Филмови су као и на ранијим издањима ове смотре, били подијељени у три селекције: међународну, регионалну и вантакмичарску, у селекцији Вука Перовића.

Бујица љубави и Веруда - Филм о Бојану најбоља су остварења према одлуци Жирија у саставу: Драгана Кањевац, Сенад Шахмановић и Ерол Билбани. Специјалне награде добили су филмови: *Бољи живот, Љубавна одисеја и Кри*, док је Награду публике фестивала добио филм *Пене Мухика - Лекције из цвјетне леје*.

Побједник међународне селекције и добитник награде Златни маслчак је филм *Stream of love / Бујица љубави*, редитељке Агнес Сос. Филм представља временске становнике једног села у Трансилванији који изузетно духовито и искрено говоре о својој интими и љубавним темама - навела је у образложењу Драгана Кањевац.

Побједник регионалне селекције је филм *Веруда - Филм о Бојану*, редитеља Игора Безиновића. Сенад Шахмановић је рекао да се ради о филму који је *изузетно упечатљиво, а једноставним рјешењима представио пулског младића на ивици закона, чија искреност и драматична животна прича остављају без даха*.

У међународној категорији Специјалну награду добио је филм *Something better to come / Бољи живот*, danske rediteljke Хане Полак. Ерол Билибани у саопштењу за специјалну награду жирија издваја да овај филм 14 година прати главни карактер, *Лулу* која живи на једној од највећих свјетских депонија. У регионалној конкуренцији, Специјалну награду су добили и филмови: *Љубавна одисеја*, Татјане Божић, а другу *Кри*, Владимира Тодоровића.

Први пут на Фестивалу имамо два филма из исте категорије који су добили специјалне награде. Наша је одлука да два филма,

естетски потпуно различита, посједују квалитет и процијенили смо да би један филм можда био оштећен ако би га изоставили. Дакле, узели смо у обзир све могућности, сензибилитете и квалитете филмова и закључили да оба заслужују посебно признање Жирија - нагласио је Шахмановић.

Мирослав Минић, ПР Фестивала рекао је да је мисија ове смотре и овог пута испуњена, јер је публика сваке вечери испунила башту локала *Soul II Soul* и Велику сцену Црногорског народног позоришта до посљедњег мјеста. Процјена је да је програме укупно видјело око 1.200 посјетилаца. Као куриозитет овог издања, и уједно илустрацију квалитета приказаних филмова, он је навео да је публика два пута *пркосила киши*, оставши до краја да одгледа филмове *Титове наочаре* и *Океан*.

Срећни смо и зато што је било доста младих људи. Важно је да они гледају овако добре документарне филмове. Зато смо веома задовољни постигнутим - додао је он.

У успјехе Фестивала организатори убрајају и специјално покренут *YouTube* канал на коме су свакодневно постављени кратки интервјуи, прилози или хронике фестивалских догађања.

Према ријечима Шахмановића, Фестивал расте и за њега ће сигурно бити потребан један већи простор.

Подгорици је, генерално, потребан један биоскоп на отвореном, тај Open Air Синема по узору на многе регионалне градове. Имали смо истовремено и Цада Филм Фест који је доказао да људи имају такву навику, само им треба понудити такво мјесто. То се само од себе неће ријешити, већ треба покренути иницијативу за такав простор гдје би се приказивали и документарни, и играни, и краткометражни филмови. То је, можда, и највећи проблем не само UnderhillFest, већ и многих других. Овог Фестивалу је, дакле, потребно још простора и још људи, а публике ће сигурно увијек бити - закључио је Шахмановић.

С. Маројевић

Цада Филм Фест 2021

На репертоару дебитантска остварења

Шесто издање Цада Филм Фест-а одржан је од 27. до 29. септембра у Његошевој улици, испред Народне библиотеке „Радосав Љумовић“, са слоганом „Упркос свему“. Због епидемиолошке ситуације, овогодишње издање Фестивала је било у нешто другачијем руху. Фестивал је трајао три дана, на једној локацији. Број посјетилаца је био ограничен на 50, улаз је као и до сада био бесплатан.

2019. године, док је 2020. био номинован за награду Оскар за најбољи филм ван енглеског говорног подручја.

Исте вечери, публика се присјетила маестралне *Деликатесне радње*, чију режију потписују Жан Пјер Женет и Марк Каро.

Друге вечери Фестивала публици се представила млада редитељка Маша Нешковић својим дебитантским филмом *Аси-*

„Но упркос свему“ организатори су поручили да су успјели да сачувају душу Фестивала и да поново заједно са публиком живљају у седмој умјетности.

Шесто издање Фестивала било је посвећено дебитантским остварењима. Публици су приказана четири наслова која су испричала причу о људским судбинама, драми људске егзистенције, животним одлукама, о борбама са самим собом.

Првог дана, уједно посвећеном француском филму, под покровитељством Француског Института, Фестивал је отворио филм *Јадници*, младог француског редитеља **Ladj Ly**. Ово дебитантско остварење добило је готово све награде на престижним свјетским фестивалима, укључујући *Cannes Jury Prize*

метрија. Филм се прије свега бави емоцијама и трансформацијом љубавних односа током времена.

Трећег дана, на затварању Фестивала, публика је имала прилику да погледа филм *Жив човек*, редитеља **Олега Новковића**, са **Николом Ђуричком** у главној улози. То је духовита прича о једној функционално-дисфункционалној породици, Игора Ђелића Ђеле, кога тумачи Никола Ђуричко.

Цада Филм Фест одржан је под покровитељством Главног града Подгорица, Секретаријата за културу и спорт и уз подршку Француског института.

Омаж Зорану Копитовићу

Човјек ријечи и од ријечи

- Зоран Шошкић: *Дом омладине и Театар „Додест“ представљају неизоставна мјеста у главним линијама Копитовићевог креативног ангажмана.*
- Жељко Рutowић: *Копитовић је човјек слободе. Човјек знака, рођења, имена и датости слободе, који је читавао лекције свом времену.*
- Мирсад Растодер: *Био је истински новинарски професионалац у најгорем времену. Свака ријеч је била на мјесту и није било могућности да се неко пожали или реагује.*

Омаж Зорану Копитовићу, познатом црногорском писцу и новинару, одржан је у организацији Никшићког позоришта и КИЦ-а „Будо Томовић“, крајем октобра у сали *Додест*. О животу и дјелу Копитовића говорили су: Зоран Шошкић, Обрад Ненезић, Жељко Рutowић, Мирсад Растодер и Славојка Маројевић која је модерирала вече. Публика је имала прилику да одгледа видео запис из представе „Музеј бицикличког

од увјежбаног обртаја педала – како грубо и цинично је то било. Бијаше то док су штампарске раднице повезивале његову другу књигу. А он, само се скрајнуо с магистрале. И нестао, размишљајући можда о томе каква ће се све смијешна блага наћи у будућем музеју бицикла.

Омаж Зорану Копитовићу у *Додесту*

устанка“, коју је по тексту Копитовића, средином деведесетих година минулог вијека, за сцену *Додест*, режирао Слободан Милатовић.

Славојка Маројевић сјећање на Копитовића је отворила стиховима Павла Горановића из „Недовршених епитафа“:

(...)

Знао је он све о бициклима
 све о граду, хумору и неправди.
 Све стихове руских романси знао је,
 њима је подарио посебне тонове.
 Оставио га је живот у трену краћем

Маројевић је синтагму која илуструје Копитовићево стваралаштво („*Човјек ријечи и од ријечи*“) видјела као сликовити приказ Зорановог стваралаштва који је, како је истакла, био и биће упамћен по слободи духа и љепоти литерарног дриблинга. Она је издвојила и дио критичког става о књижевном рукопису тог писца:

„Неспорно је да је у Црној Гори било бољих писаца од Копитовића, али нико није био као он, који попут Прометеја, није даровао ватру, али је открио нове просторе стварности, свијести и срца, показујући да су у умјетности мале свакодневне приче важније од сваке историофактографије... У његовом дјелу лична историја претвара се у свеопшту, потврђујући став да су праве истинске приче, заправо приче о малим људима, у којима је обичан бицикл важнији од точка историје. То је разлог због којег Никшићани са нескривеним симпатијама и изразитим поносом могу да кажу да је Зоран Копитовић њихов, а они његови, сада и за вијек, вјекова“ – записано је у једној од критика са којима је то вече упозната публика у сали *Додест*.

Зоран Шошкић, помоћник директора/це КИЦ-а „Будо Томовић“ је подсјетио на

улогу и значај те Установе и некадашњег Дома омладине у црногорској култури.

Ова Установа од оснивања представља живу и динамичну лабораторију људског духа, па се сарадња са Копитовићем наметнула као неминовна. Дом омладине и Театар Додест представљају неизоставна мјеста у главним линијама његовог креативног ангажмана – рекао је Шошкић.

Умјетност је та која буди и балансира емоције и оплемењује човјека. Али, када писац говори искрено о другом писцу, онда не открива само своју духовности, већ и јединствену суштину људскости.

Драмски писац **Обрад Ненезић** је у свом поетском есеју посвећеном стваралаштву Копитовића написао да је то човјек „*који је побиједио паланку њеним оружјем, исмијавањем менталитета, али није побиједио себе јер је журио у смрт убрзаним корацима унапријед*“.

У есејистичком писму насловљеном Зорану Копитовићу, Ненезић, између осталог, пише:

Не, ништа није ново, друже Паланка живи као прије
Пластични фикус заливан сопственим соковима
Не, ништа није ново, друже Кружи гладно јато албатроса
Над нафтном мрљом од мора

(...)

Не, ништа није ново, друже Паланка зна да убије у појам
Осим надобудне и несувисле
Као кад си ти био млад И бунтован
Кад си био Томасов Фауст и Варгасов дискретни херој
И Фјодоров Раскољников и Данилов Борис
Када си био све осим ти... Меланхолични бонвиван
Али паланка не бира људе и свјетове Она се рађа у њима
Крије иза огледала Као свако зло
И сама себе ждере из дана у дан

(...)

Не, ништа није ново, друже
Осим што те нема погуреног у портуну
Захумља

Не, нема ни тебе Ни Дуга
Нема ни Шкатуле ни портуна
Као да су пошли за вама да се потучате
По том другом свијету Меки И Медини за посустале
Не, ништа није ново, друже
Осим да полако изумиру и новинарство и књиге

(...)

Новинар Радија Црне Горе **Мирсад Ра-стодер** говорио је о Копитовићу као новинару препознатљивог стила и сугестивне радиофоничности.

Копитовић је био човјек ријечи и посвећен ријечи. Он је био бием са племићким назорима. Зоран се истицао кротком одмјереношћу и ставом који је био потпуно јасан и чист. Био је истински новинарски професионалац у најгорем времену. Свака ријеч је била на мјесту и није било могућности да се неко пожали или реагује – закључио је Растодер. Он је казао да се у „Музеју бицикличког устанка“ Копитовић бавио разбијењем заблуда да су сви око нас били хероји, или су потомци хероја.

Културолог Жељко Рутовић је есејистичким стилем освијетлио стваралаштво Копитовића и његову личност која је плијенила све оне који су га познавали.

Рутовић је у наративу истакао да је „*Зоран корачао својом страном улице која вођаше у смјеру смисла, етике, поштовања и поштења - смјерно, људски, правично, самозатајно, интелектуално и црногорски патриотски.*“ *Све то и изнад тога, бијаше персона, књижевник и новинар Зоран Копитовић. Његова личност и аутентична мистика се не могу смјестити у шаблон, него у оригиналност једне етике и естетике. Због тога сјећање на Зорана јесте сјећање на нас. Наше садашњости као трена неке будуће прошлости и неке нове долазеће будућности која ће сама брзо бити прошлост. Заборавити Зорана, значи заборавити нас саме. Копитовић је човјек слободе. Човјек знака, рођења, имена и датости слободе, који је читавао лекције свом времену“*, рекао је Рутовић.

С.М

ЦНП на вијест о смрти глумца Милана Гутовића

Познати глумац **Милан Лане Гутовић** преминуо је крајем августа ове године. Црногорско народно позориште опростило се од представама: „Лажни цар Шћепан Мали“, режија Дејан Мијач (1997), „Лажни цар“ у режији Бранислава Мићуновића (2003), „Пре-

великана позоришне и филмске умјетности. Директор тог националног Театра, **Марко Баћовић** у тексту сјећања на Гутовића, написао је:

Хвала, драги Лане, за све.

Сваком ко га је једном видио на сцени остао је у сјећању за цио живот. Велики глумац, један од најталентованијих са наших простора, један, јединствен, непоновљив, харизматичан, бескрајно духовит.

У Црногорском народном позоришту, које је доживљавао као своју кућу, као уосталом и цијелу Црну Гору, одиграо је улоге у

вртач“ у режији Божидара Ђуровића (2005), „Вечери будала“ у режији Божидара Ђуровића (2008).

Поносни смо и почаствовани што је Милан Лане Гутовић од 2004. године био почасни члан Црногорског народног позоришта.

Црногорско народно позориште

Нове драме

Велизар Радоњић

КРСТ СА
ПЕТОКРАКОМ

Лица:

БОРИСЛАВ, син Мата Перова, високи партијски и државни функционер, 55-60 година ПЕРО,
син Мата Перова, 40-45 година,

ДОКТОР МАТО, унук Мата Перова, Маријин син, љекар у мјесној амбуланти, око 30 година

ЈАВОРКА, снаха Мата Перова - супруга Бориславова, 55-60 година, активисткиња владајуће партије

ВЛАДО, унук Мата Перова - син Бориславов и Јаворкин, високи партијски функционер, 30-35 година

РАДОВАН, рођак Мата Перова, функционер опозиционе партије, средњих година

РАДМИЛА, кћерка Мата Перова, 50-55 година, активисткиња владајуће партије

Радња се дешава непосредно прије локалних избора, у држави насталој на транзицији, негдје на западном Балкану – сасвим свеједно - у Пиргишту, мјесном центру, некадашњој вароши, на мјесту гдје су у неким срећнијим временима постојале палате у куле (пиргови). Од некадашњих палата и пиргова остали су само понеки стари зид и сјећања. Према сјећању на некадашње пиргове, некадашња варош је и добила име Пиргиште. Радња је смјештена у кући учитеља Мата Перова.

Слика прва

Дневна соба. Намјештај: тросјед, двосјед, фотеља, уза зид поређане столице, на средини собе клупски сто. На столу урамљена слика покојног Мата Перова, са црним флором преко оквира. У просторији се налази Перо, размјешта ствари по просторији, пјевуши у пола гласа:

ПЕРО:

Из Канаде глас се чује
Из далеког Ванкувера.
Са обала Пацифика
Мато Перов поручује:
Дошла ми је задња ура
Па ми моје срце иште
Кад се будем преставио
Да се вратим у Пиргиште...

Улази Радмила. Кад чује Пера како пјева, стаде запањена, крсти се у чуду

РАДМИЛА: Шта чиниш то несрећо једна, нашо те јад, ка што је нас од тебе? Јеси ли ти нормалан? Мато се није ни оладио а ти си нашо да пјеваш и да нам нос кидаш?

ПЕРО: Сестро, ја Мата жалим на мој начин.

РАДМИЛА: Виђу како га жалиш. Добро је да нијеси узео ону његову танцару, да шенлучиш?

ПЕРО: Сестро, мени је Мато, још прије десетак година, оставио аманет да га не кукам и не лелечем. Перо, сине, рекао ми је, ако ће ти бити лакше да запјеваш, слободно запјевај, боље ти је и то но да кукаш.

РАДМИЛА: Ћути, Бруко Ћут, да те ко не чује, да се не спрдају с нама.

ПЕРО: Не сјекирај се ти за мене. Ја се бојим да се са вама не буду спрдали због вас, због мене сигурно неће.

РАДМИЛА: Бог с' тобом и анђели бојжи. *(Крсти се)*

(Одлази са сцене)

ПЕРО *(наставља да размјешта ствари и да пјевуши):*

Ћед се Мато преставио
На обали Пацифика
Треба ноћас да долети
Скупила се фамилија
Да предворе покојника
Да се успут договоре
Да офруте ђеда Мата
Десет дана пред изборе...

(Пјевушећи задње стихове одлази са сцене)

Слика друга

У соби су: Борислав, Перо, Јованка, Радован, Радмила, Владо и доктор Мато. Договарају се шта да се чини.

БОРИСЛАВ: Станко је јавио да Ђед Мато стиже ноћас. Ја сам му посла поруку да нам обавезно јави кад полети из Цириха... да га неко сачека на аеродрому.

ЈАВОРКА: И вакат је било више да га доведе, ни по јада да је кренуо чуном преко океана. Што га није посла на Вајбер. До сад би стигао.

ВЛАДО: Можда нам га је посла по голубу писмоноши, па касни због невремена?

ПЕРО: Стигао би он и прије пет дана, но се Ђеду Мату, ни мртвоме, не долази код нас. Зна какви смо.

ЈАВОРКА: А какви смо ми то, Ђевере?

ПЕРО: Ко да не знаш? Само да те подсјетим, Ђед Мато је, под старост, од нас побјегао на крај свијета. Ето, такви смо ми, госпођо Јаворка.

ЈАВОРКА: Од кога то „од нас“, Ђевере?.

ПЕРО: Од тебе, Јаворка. Од тебе. Од твога сина Влада, од Борислава, Радована... од Радмиле. Јели ти јасно од кога је побјегао?

БОРИСЛАВ: Ајде вас двоје оладите мало. Имаћете кад да се кољете неки други дан. Треба да се договоримо шта и како да чинимо.

Радоване, ти си нам најближи рођак, па сам и тебе звао да дођеш и ако си опозиција и, како каже Јаворка, Издајник.

РАДОВАН: Ја сам, Бориславе, опозиција теби и Јаворки, а не стрику Мату. Нијесам ни Издајник, а нијесам ни оно што сте ти и Јаворка... да не причам сад о томе.

БОРИСЛАВ: Имамо времена да и о томе попричамо, Радоване. Но, да виђу шта и како да чинимо са Ђедом Матом у ово десетак дана до избора.

ПЕРО: Ја мислим да треба да сачекамо Станка, да видимо јели Мато оставио какав аманет, па да се онда према томе управљамо.

БОРИСЛАВ: Пусти ту причу, Перо. Какав аманет? Нема аманета. А и да има, шта је он то могло да нам остави у аманет?

ПЕРО: Па то, како да га сахранимо и испратимо на они свијет.

ВЛАДО: Јес' ка у пркно. Оставио нам аманет матуф од осамдесет и кусур година?

ДОКТОР: Буразеру, Ђед Мато је био и мој ђед и немој тако да причаш о њему. Није он то заслужио. И немој да се свађамо. Па и да је био матуф како ти кажеш, а сви знамо да није, имао је право на посљедњу жељу.

ПЕРО: Е мој Докторе, не признају они ничије жеље мимо своје.

ДОКТОР : Да су мало више бринули о њему, а мало мање о Партији, знали би је ли ђед Мато имао задњу жељу.

РАДМИЛА: Није баш да нико није није бринуо?

ПЕРО: Сви сте се претргли око њега... али само испред избора.

ЈАВОРКА: Ја, ђевере, не бих да лицитирамо ко је више о њему бринуо. Понеко је морао да брине и државне бриге. Имамо кад и о томе да попричамо, а мораћемо да видимо и шта је све ђед Мато оставио иза себе и колико коме од тога припада... Да видимо ко је све то до сад користио...

ПЕРО: Сачекај мало, Јаворка, да се Мато олади па онда побијај међаше по Пиргишту, нећеш одоцнит...

ВЛАДО: Перо, да те замолим, да поведеш рачуна како то разговараш са нама.

ПЕРО: Нико те ништа није питао, Владимире. Сједи ту и ћути! И да ти је лијепо.

ЈАВОРКА: Пусти Пера, Владо. Дорасла сам ја њему, не мораш да ме браниш.

РАДОВАН: Сахранићемо ми ђеда Мата онако како ми мислимо да треба!

БОРИСЛАВ: У праву си, Рашо. Сахранићемо га као што нико у Пиргишту никад до сад

није сахрањиван, па било то теби, Петрашине, право или криво.

ПЕРО: Ја се тога и бојим. Страх ме да ћете да направите нешто што нико никад у Пиргишту направио није.

ВЛАДО: Биће онако како ми мислимо да треба. А Ђеду Мату ако не буде право може да се обрће у гробу колико му год воља.

ПЕРО: Ти се манит обрто ко вентилатор у клозету, Владимире, оца ти јебем посранога.
(Крсти се)

Спаси нас Боже јаки, од ове напасти, ако те иђе има.

ДОКТОР: Да те питам, ујаче Боро, шта ако Ђед буде оставио у аманет да га, примјера ради, сахранимо у кругу фамилије? Нећеш, ваљда, мимо његове воље?

РАДМИЛА: Цаба му је па да је оставио стотину аманета. Нијесмо га украли па да га сахрањујемо кријући од народа. Знаш ли ти, Докторе, да оне моје заове и јетрве једва чекају овакву прилику како би могле да нас олајавају. То задовољство им нећемо приуштит.

ЈАВОРКА: Не, Бога ми. Зна се ко је био Мато Перов и биће сахрањен како му и доликује.

ПЕРО: Ја мислим да њему доликује да буде сахрањен онако како то буде његова задња жеља.

БОРИСЛАВ: Е Бога ми неће. Читавог живота је живио како он оће. Овај пут неће. Неће овога ми Крста. (Крсти се) Биће ожаљен и сахрањен ко по један мајчин син. Да се прича и памти.

ПЕРО: Не сјекирајте се ви за то. Мата знају и памте сви који треба да га памте.

ВЛАДО: Овога пута, уз Мата, треба и нас да памте... Знаш ли ти, стрико Перо, да су у другу неђељу избори и да је скоро сва Матова фамилија на овој или на оној листи. ...

Што мислиш, ко би нас гласо ако Мата сахранимо кријући? Ја ћу ти казат – нико! Нико!!! Сви ће нам рећи да смо се стиђели од њега и да смо једва чекали да га закопамо....

А знаш ли ти Стрико, шта би за Отаџбину значило ако наша листа не побииједи? Смак свијета! Добро си чуо, Смак свијета!

РАДОВАН: Не би била нека штета и да вас нико не гласа. Доста је било вашег. Погибија је ако мене не буду гласали.

ДОКТОР: Колико ја знам у другу неђељу су Општински избори, па ми није јасно како то да од избора у Пиргишту зависи опстанак читаве Државе?

ВЛАДО: Докторе, Држава је, ако то нијеси знао, свака њена стопа па и ова наша Општина и наше Пиргиште. Све је то наша Отаџбина. Ако за десет дана изгубимо Пиргиште и Општину, за годину ћемо исто тако да изгубимо и нашу Отаџбину.

РАДОВАН: Полако Владимире. Држава ће да прогледа ако ти изгубиш. Вакат је да нам се ти и Борислав скинете са грбаче. Напластили сте се... најмање, за три живота.

ЈАВОРКА: Није ни теби криви дио, Радоване.

РАДОВАН: Што би то мени био криви дио. Имам и ја право да живим. Нијесу ни моја уста руњава. Ја сам пола мога живота посветио борби за нашу Отаџбину, па је ред да ми Отаџбина намири нешто од тога.

ПЕРО: Е мој добри Мато Перов. Како си се изродио. Нијесу ово твоја ђеца, Ђеде Мато. Нијесу!!!. Њих су, овакве какви су, могли да роде само зло вријеме... и партије.

РАДМИЛА: Ајде Перо, батали ту причу, молим те.

ПЕРО: Што да баталим, Сестро? Остаде ли вам ишта од покојнога Мата...?

ДОКТОР: Поштење сигурно нијесу наслиједили, јер га колико виђу немају. А безобразлук су наслиједили једни од других и од партијских другова.

ЈАВОРКА: Ко тебе Докторе што пита? Ти да си ишто знао не би се закопо у Пиргишту да аветаш с ујаком Пером.

ПЕРО: Пустите доктора. Он је једини који заслужује да носи ђедово име и да се по њему казује.

ЈАВОРКА: Шта смо ми остали ђевере? Нијесу ни наша ђеца копилад.

ПЕРО: Нијесу ни да Бог. Ама не знам јесу ли то унучад ђеда Мата или ђеца партије?

БОРИСЛАВ (луна шаком о сто):

Ајде баталите причу. Но да видимо шта да чинимо?

ПЕРО: Ја сам реко. Онако како Мато буде тражио.

БОРИСЛАВ: То смо рекли да нећемо. Да ми видимо како оћемо?

ПЕРО: Радите како вам је год воља. На образ вам је и на душу.

ВЛАДО: Нека тај гријех иде на нашу душу. Што се образа тиче, кад су Држава и Партија у питању образ се не рачуна... а сад су у питању и Држава и њен опстанак...

ДОКТОР: Колико ја знам, Буразеру, твој образ се, независно и од партије и Државе, одавно не рачуна ни ушто.

РАДОВАН: Владимире, није Отаџбина, ни до Бог, спала на тебе и твоју партију. Заборављаш да има и других, који више од вас заслужују да воде ову Државу.

БОРИСЛАВ: Није баш да је тако Радоване, али нећемо сад о томе, но да рјешавамо ово што је најпрече....

Зато ћу ја као најстарији да предложим. Данас је сриједа. Ја се надам да ће, ако Бог да, Станко ноћас да донесе ђеда Мата. Ако оћемо да обавијестимо све које треба и ако оћемо да нам дођу сви који треба да дођу, најбоље је да сахрана буде у петак, не прије тога.

РАДОВАН: Ја се слажем и ако знам да ти наврћеш воду на своју воденицу. Мислио си да ћеш ме затећи неспремног. И мени петак одговара. Мада, није касно ни у суботу. Нерадни је дан, па могу сви да дођу.

БОРИСЛАВ: Перо, тебе немам што питат слажеш ли се.

ПЕРО: Добро је што нијесте предложили да га ово десет дана до избора носимо од митинга до митинга, као што сте некад носили мошти светаца.

РАДМИЛА: Опет ти исту причу.

РАДОВАН: Не знам само можемо ли га држат толико у ковчегу, још је доста топло. У Канади је студено и сумњам да су га опремили за ову нашу климу.

ЈАВОРКА: То није проблем. Виђећемо сјутра како се држи, па ако буде требало - сјутра вече ће неко донијети лимени сандук и довести лимара да га залетује и онда може колико оћете.

ПЕРО: Јаворка, није Ђед Мато, инћун да га залетујеш у конзерву и чуваш ово до избора.

ДОКТОР: Најавили су да ће сјутра поподне бити мало кише. Могли, би кад стане, да Ђеда Мата два-три пут пронесете испод дџге.

ВЛАДО: Да нијеси мислио да га оживиш, Докторе?

ДОКТОР: Не..., не то.... А сумњам да би он волио да се врене... Него рекох, ако га пронесете испод дџге можда вам се испуни жеља да победијете на изборима. Да ти Држава не пропане, Буразеру.

БОРИСЛАВ: Нека неко узме папир и оловку да запише, да што не прескочимо. Оћеш ли ти Владо?

ВЛАДО: Ја могу, но какав имам рукопис, то ни ја послвије не умијем прочитат.

ПЕРО: Нијеси ни нешто нарочито писмен, Владимире. Кажи слободно, немој да се стидиш, знамо те од кад си насто.

БОРИСЛАВ: Узми онда ти, Мато?

ДОКТОР: Овај Мато неће, а мислим да неће ни Ђед Мато. Но кад радите на своју руку узмите и пишите.

ЈАВОРКА: Благо ујаку са сестрићем.

ДОКТОР: Благо сестрићу са оваквијем ујацима.

ЈАВОРКА: Како се ти то понашаш према нама?

ДОКТОР МАТО: Само констатујем ујна.

ЈАВОРКА: А шта си то констатово, Докторе?

ДОКТОР: Дијагнозу Ујна. Дијагнозу. Ја мислим да свима вама, лише ујака Пера, треба доктор, специјалиста... Спе-ци-ја-ли-ста! Ово што ви чините ... то је дијагноза.... Зато ја мислим да је најпрече да сви ви, хитно... понављам хитно, изаберете изабранога доктора, а избори могу да сачекају. Биће мања штета.

ЈАВОРКА: Имаш ли још коју дијагнозу, Докторе?

ДОКТОР: Није баш дијагноза. Али знам да за ту врсту отровница, као ти што си Ујна, савремена медицина још није пронашла противотров.

ПЕРО: Пусти их Мато, цаба им причаш. Њима нема спаса. Не бар ово до избора.

ДОКТОР: У праву си ујаче. Одох ја вани да их не слушам

ПЕРО: Остани да ми правиш друштво. Узми и запиши шта се договоримо, да они нешто не додају на своју руку. И ја бих радо изашо, но не могу од бруке. Морам остати да видим шта ће све да им пане на памет. Стра ме да мртвоме Мату нос не окину. Какви су, ништа ме не би зачудило.

Слика трећа

Дневна соба, пређашњи.

БОРИСЛАВ: Ајде Докторе, ево ти папир и оловка па прибиљежи шта смо се договорили.

ДОКТОР: Спреман сам, можете да почнете.

БОРИСЛАВ: Пиши: нови сандук. Нијесам сигуран у овај из Канаде, па да се не брукамо.

ЈАВОРКА: Најскупљи који буде у продавници. Нека се прича да љепши и скупљи није улазио у наше гробље.

ДОКТОР (*саркастично понавља шта му диктирају*):

Нови сандук у наше гробље.... најљепши и најскупљи... да се прича у продавницу ...

ПЕРО: Онда: Докторе, пиши да буде у квадрат, да личи на гласачку кутију и нека буде једно три броја већи, па ћемо ставити сандук у сандук да ђеда Мата лакше препакујемо.

ДОКТОР (*намигује Перу и понавља за њим*):

Да личи на гласачку кутију... три броја већи...

РАДМИЛА: Докторе, мислим да је ред да се мало уозбиљиш.

ДОКТОР: Ја само пишем оно што ујак Боро и ујак Перо диктирају.

БОРИСЛАВ: Дрвени крст са натписом.

ПЕРО: Крст?

РАДМИЛА: Нећемо га, јадан не био, сахрањивати без крста.

ПЕРО: Ђе крст на петокраку, манити се крстили. Знате ли, знало ве ћорило, да је Мато читав вијек носио петокраку и читав живот био и осто комуниста?

ЈАВОРКА: Знамо, ђевере. А знамо и да је био крштен... и православцац.

ПЕРО: Мато је, по твојем, био православни комуниста. Но, добро је и прошло шта вам све данас може панути на памет.

ЈАВОРКА: Шта би то нама могло панути на памет, ђевере?

ПЕРО: Ништа вала. Н'о ме страх, ако вам прифали гласова, да коме од вас не припане на памет да га однесе у цамију и сунети прије избора.

БОРИСЛАВ: Јеси ли записао крст?

ДОКТОР: Јесам. Оћу ли писат само крст, или крст са петокраком?

ВЛАДО: Не зајебавај, Докторе... А за пирамиду и петокраку ћемо лако.

ПЕРО: Нећемо душе ми Матове. Петокрака је Матова и она ће од куће до гробља ићи испред свих и биће постављена на гроб.

РАДОВАН: То ћемо се још договорити. Ајде да је обична пирамида, но са петокраком. Не мислиш ваљда да га сахранимо под петокраком. Знаш ли ти, које је ово доба?

ПЕРО: Знам које је доба, само не знам је ли вас срамота да се толико крстите кад знам колико сте се до јуче петокрачили, док вам је то више одговарало?

РАДМИЛА: Треба купити јастук за ордење. Ка доћу они моји да имају шта виђет. Њихов га нико никад није мрчио ни значку, а камоли орден.

БОРИСЛАВ: Ух, добро си, замало да заборавим. Пиши, један јастук за ордење и медаље из рата и други за оне послије рата. Има се шта показат па нека се види и зна ко је био Мато

Перов и ко су његова ћеца и унучад.

ПЕРО: Докторе, ако будеш присутан кад буду постављали ордење на јастуке, молим те да попишеш сваки орден и сваку медаљу. Да се не деси сјутра да неко други буде одликован Матовијем орденом.

ЈАВОРКА: Ђевере, ти то нама мало по образу...?

ПЕРО: Нијесам, душе ми Матове, но рекох кад је Партија у питању образ се не рачуна.

БОРИСЛАВ: Владо сине, јеси ли звао Маја?

ВЛАДО: Јесам Тата. Но ми се не јавља, мора да је неђе на састанку.

БОРИСЛАВ: Немој батаљиват док га не добијеш. Он ми је неђе раније реко да му обавезно јавимо кад Мато умре, дошо би да му се поклони. Мало је, рече ми онда добри наш Мајо, таквије људи који су Партији а, вели он, и Држави дали толико биранијех чланова...

ВЛАДО: И мени је то исто реко, више пута.

БОРИСЛАВ: Кад га добијеш, питај га оће ли доћи и кад може, па ћемо ми, ако буде требало, сахрану одложити за који дан и уклопити у његове обавезе. Немој да се обрукамо и то још пред изборе.

ВЛАДО: Надам се Тата да се нећемо обрукат, не бар у ово десетак дана до збора. Не смијемо. Стрико Радован једва чека да ми нешто погријешимо, па да он то искористи за своју партију.

БОРИСЛАВ: Нећемо се брукат, сине, не бој се. Ти пробај да добијеш Максима и да му кажеш да је умро ђед Мато, а остало препусти мени и Јаворки.

ЈАВОРКА: Владо, сине, виђи ти са Мајом може ли да дође. Ако не могне, нека се не сјекира. Донијећемо ми ђеда Мата у Град да му се Мајо поклони и да нам изјави саучешће.

ВЛАДО: Нема проблема, мајко. Важно је да утаначим с Максимом, а сви остали ће се и онако равњати према томе. Но не знам што се не јавља.

РАДОВАН: Ко да не знаш ће је? Ако није пјан упо у какву кунету, онда прекађује од једне до друге мјесне заједнице и купује гласове. Гдје би био друго?

ДОКТОР: Боро, ко је тај Максим, што треба да дође?

БОРИСЛАВ: Не знаш? Не знаш ко је наш Мајо?... Сад си ме разочаро, докторе.

ДОКТОР: Не морам ја знат свакојега матрака с којим се ви дружите, Боро.

ЈАВОРКА: Е овог матрака мораш знат. Ако не знаш, научи ко је.

ВЛАДО: Немој ме брукат Докторе. Не знаш ко је наш Мајо??

ДОКТОР: Па, добро оће ли ми неко рећи ко је Максим? Ко је тај ваш Мајо?

ПЕРО: Докторе, то ти је предсједник Општине и народни посланик.

РАДОВАН: Докторе, наш Мајо је, ако нијеси знао свашточиња и хохштаплер, исто ко Боро или Владо.

ДОКТОР: Онај Максим? Не причај... А ја, Богами мислио... а оно - онај Максим.

ПЕРО: Јесте, докторе. Баш тај Максим. Он веже и дријеши. Посебно веже... све који му се замјере... Кад год га запане.

Зато га Борислав и Јаворка оволико својатају. А тек Владо?... Владо се нада да за неку годину постане Максим умјесто Максима.

РАДОВАН: И Владо би да веже, но се надам да га неће запанут.

ЈАВОРКА: За десет дана, кад побиедимо, мој Владо ће бити први до Максима. Послије тога ће све ићи ко подмазано. А није ни Јаворка мачји кашаљ. Долазиће да ме љубе у руку и моле: „а ну Јацо виђи ово, виђи оно... Јацо учини ми ово... Јацо учини ми оно...“

ВЛАДО: Пусти сад ту причу, Мајко. Сачекај да прођу избори па онда дијели функције.

РАДОВАН: Добро си јој рекао, Владимире. Нека сачека да прођу избори, можда ће Радован бити главни, па ће Јаворка мене да моли „а ну Рашо, виђи ово, виђи оно... а ну Рашо, Гроба ти Стаљинова, учини ми ово...“

БОРИСЛАВ: Ништа се не зна Радоване.... Да ми наставимо, да не губимо вријеме. Пиши докторе: да се прекосјутра у свим дневним новинама, за сјутра смо бојим се закаснили, објави породична читуља, на читавој страни. Ставићемо му једну од оних слика из млађих дана, има

код нас у оном старом албуму на врх шифоњера... само не ону из рата с петокртаком...

ПЕРО: Докторе, пиши: слику из млађих дана... да буде већа жалост...

ДОКТОР: Слика из млађих дана, са врх шифоњера, без петокраке... да буде већа жалост...

РАДОВАН: Како те ујак Перо обрнуо, мој Докторе...

Ја би у читуљу, у духу наше свесловенске традиције, ставио крст, али ће Перо тражити да ставимо и петокраку, а за обоје нема мјеста па, да се то двоје не би свађали, нека иде само слика. Предлажем да текст саставимо ја и Владо, само да нам Перо не смета.

ЈАВОРКА: Владо сине, кад будеш писо читуљу, виђи да буде... онако... како да кажем... да буде жалобна... Да види народ колико је нама жао покојнога ђеда Мата... знаш колико је наш народ осјетљив на то и колико то може да нам донесе гласова. Докторе, напиши... напиши да се читуља објави и на интернет... на онај „умрли тачка ме“. То сви читају.

ДОКТОР: Да се жалобно објави код нашега народа на „умрли тачка ме“.

РАДМИЛА: Ја мислим, Боро, да би требало објавити и по једну посебну читуљу за свако од Матове ђеце, оно као посљедни поздрав.

БОРИСЛАВ: Мислио сам и на то. Пиши: посљедње поздраве на половину стране, посебно за свако од Матове ђеце и за Радована ако оће. Ако и унучад оће да дају посљедње поздраве, они нека дају по четвртину стране да не буде једно овако а друго онако. Нека буде једнако за све.

ПЕРО: У моје име немојте ништа да објављујете. Брините се ви за себе, а ја ћу, ако будем осјетио потребу, то објавити сам и онда кад ја будем мислио да треба.

РАДМИЛА: Нећеш, Перо, ни да Бог, мимо нас. Што ће рећи свијет кад види да су сви, лише тебе, дали посљедни поздрав.

ПЕРО: Сестро, ја сам се с Матом поздравио кад је прије седам-осам година отишо у Канаду и нећу га поздрављат преко новина. Он, колико ми се чини, новине и тако и тако више неће читат. А нијесам сигуран оће ли се искрај Светога Петра конектовати ни на онај Јаворкин „умрли тачка ме“.

РАДМИЛА: Бог с тобом и анђели божји... Дако се и ти дозовеш једнога дана. Но, ајде Боро, да не губимо вријеме, док се ми договоримо позатвараће се продавнице па до сјутра нећемо моћи ништа да завршимо.

ЈАВОРКА: Боро, реци шта све треба да се набави, знаш ко ће да дође, не можемо их дочекивати овом Матовом и Перовом ракијштином из подрума. Њу нека пију ови којима је Мато и намијенио.

БОРИСЛАВ: У праву си, морамо бити наредни овијема што ће да дођу. Владо зна шта пије Максим и ће може да се набави. Нека види и за друга пића: виски, коњак, лозовачу, врхунска вина – све што треба да се не брукамо.

ЈАВОРКА: Од сокова да се купи само најскупље, нећемо, ни до Бог, да служимо шуруп и сок „на разбијање“.

БОРИСЛАВ: Докторе, јеси ли записо ово пиће?

ДОКТОР: Јесам... Виски за разбијање нашега Маја.

ВЛАДО: Докторе, нијесмо ти ми за спрдњу, но или пиши како треба или батали.

БОРИСЛАВ: Нека сад Владо.... Докторе, пиши да се набави дувана. Мајо, а чини ми се и они што ће да дођу са њим, воле да пуше цигаре, још ако су цабе, па да купимо нешто од оних кубанских. То ће Владо да потражи, он зна код кога, да нам набави и једно четири-пет пакета добрих цигарета, али од оних што их набављају за Партију, а не оне шверцоване што се производе код нас и продају на пјаци.

ДОКТОР: Да Владо прошверцује четири-пет пакета дувана.... он зна како се то ради.

РАДМИЛА: Шта ћемо куповати од хране, треба купити мезе, месо, колаче...

ПЕРО: Колико ја знам, оће се никад није служила храна на сахрани.

РАДОВАН: Перо је у праву да се оће храна никад није служила на сахрани. Али неће доћи само наши људи. Доћи ће јабана са свих страна, па се морамо прилагођавати и њиним обичајима. Не можемо мимо свијет.

ЈАВОРКА: У праву си ђевере. Нико неће доћи од нужде, но што им је мило да дођу и што

нас поштују. Нећемо ваљда допустити да се прича како је фамилији Мата Перова било жо да потроши за његову сахрану.

ПЕРО: Ја се бојим да ће прије рећи како Матова фамилија не зна куд ће с парама па се помамили. По оној старој: „ко има масла и гузицу њиме маже“.

ЈАВОРКА: Ми ћемо, Ђевере, нашу гузицу да мажемо како ми оћемо, па нека прича шта год ко хоће.

ДОКТОР: Јефтиније ти је, Ујна, да у апотеци купиш Павловићеву маст да се мажеш.

РАДМИЛА: Прича нам и тако и тако не гине, па бар нека причају да нијесмо жалили паре да Мата испратимо како се ваља.

БОРИСЛАВ: Пиши Докторе: да се набави мезе (пршута, печенице и свињска и говеђа, разни сиреви, кисјели краставци, кисјеле паприке, шампињони, димљенога крапа, слана пецива и све друго што сами виде да треба, да не набрајам сад). Добро би било да направе што више канапеа и бар три-четири врсте салата.

Пиши: да испечу и скувају меса... Што се тиче колача нема куд мање од десетак врста.....

ЈАВОРКА: Заборавио си рибу. Треба некога послат до Бара или Котора да купи морске рибе: бранцина, грдобине, зубаца, може и нешто хоботнице, лигњи, гамбора... Нека им све то ставе на суви лед да може чекат док се не буде спремало.

БОРИСЛАВ: Добро си, ја бих то заборавио.

ЈАВОРКА: Нека се прича, а мислим да је то први пут да је неко у Пиргишту на сахрани спремио и служио салату од хоботнице и шкампе на бузару.

ПЕРО: Добро си сјетила, Јаворка. Оће у Пиргишту цркосе за канапеима и шкампима на бузару. А тек што воле онај жу-жу ... да не повјерујеш...

БОРИСЛАВ: Има ли нешто да смо заборавили?

ПЕРО: Заборавио си цистијерну.

БОРИСЛАВ: Цистијерну?

ПЕРО: Пластичну, као оне за воду. Не мора баш највећу, али немој ни мању од двије-три стотине литара.

БОРИСЛАВ: Шта ће нам цистијерна?

ПЕРО: Колико ја видим, Радмила и Јаворка неће сушит образа од велике жалости, посебно кад дође ваш Мајо. Ја се бојим да ће то бити потоп. Ко у Библији. Штета је, Боро, да толике сузе пропану... ваљаће вам ово до избора да умјесто свете водице шкрупите народ на митинзима... Држава је у питању.

ЈАВОРКА: Фала ти ђевере, ја се од тебе нијесам ни надала ничем другом.

ДОКТОР: Ујаче, ако не нађеш цистијерну, има оће у подруму она каца што у њу кисјелилмо купус. Може и она да послужи.

РАДМИЛА: Можеш ли барем ти, Докторе, да не пецкаш?

ДОКТОР: Немој тако, тетка. Знаш колико вриједи једна Јаворкина суза? Бар три пут више но кап Боровога зноја.

БОРИСЛАВ: Напиши, Докторе, напомену да сви сачувају рачуне како би на крају сабрали трошкове и подијелили на нас петоро.

ПЕРО: Мене не рачунајте.

РАДМИЛА: Како да те не рачунамо. И ти си Матов.

ПЕРО: Јесам, више но било ко од вас. Али ја сам Матов, а не партијин. Мато је, још прије но је отишо у Канаду, оставио паре за трошак, и више но што треба, а све остало што радите од бијеса и мимо његове... и мимо моје воље - ви плаћајте. Ако вам је жо да се потрошите, нека вам Партија да паре. То неће ићи ни на мој ни на Матов рачун

БОРИСЛАВ: Владо сине, добили тога вражјега Максима?

ВЛАДО: Добих, на једвите јаде.

РАДОВАН: И шта каже посрани Максим?

ВЛАДО: Сјутра не може доћи, има неке важне обавезе у Владу, али прекосјутра највјероватније долази. Доћи ће једно сат-два прије сахране, с тим да остане до краја. Рачуна да

ће с њим доћи и два-три министра, најмање. И Он би волио да ово искористи да се види и поразговара са народом. Ко зна кад ће имати бољу прилику а да му опозиција и новинари не могу приговорит како користи државне ресурсе у предизборне сврхе.

БОРИСЛАВ: Одлично сине. Ми смо се све договорили. Ти сад сликај ово што је записа Доктор Мато да пошаљеш на вајбер овима што су остали у град.

ВЛАДО: Ја мислим да смо се договорили у право вријеме. За једно петнаест минута треба сви да се окупе код стрика Спасоја и подијеле задужења шта ће ко да заврши.

БОРИСЛАВ: Кад их будеш звао, ако буде што спорно, реци да се и ја укључим у договор.

ВЛАДО: Тата!

БОРИСЛАВ: Шта је Сине, заборавио си нешто?

ВЛАДО: Замало да заборавим. Ја мислим да би било добро, кад Станко доведе ђеда Мата, да га сликамо онако како лежи у ковчегу, па да га ставим на Инстаграм и Твитер.

ЈАВОРКА: Добро си, Сине, ја би то заборавила. Ставићемо га и на Фејсбук, ја тамо имам више од пет хиљада пријатеља.

ДОКТОР: Добро сте се сјетили тога, Ђед Мато се није скидо с Фејсбука и Инстаграма, а тек што је твитово... мимо свијет...

БОРИСЛАВ: Докторе, можеш ли да нас не подјебаваш?

ПЕРО: Вјероватно би могао, кад би ви могли да будете другачији. Пошто сте овакви, какви сте, тешко му је да одоли.

БОРИСЛАВ: Ајде Перо, пусти причу. Што не видиш какав си ти? Но, да се не свађамо сад... Ђе оде Владо?

ДОКТОР: Отишо је у малу собу да се нешто тајно договори с Максимом. А треба да напише и читуљу... онако... да буде жалобна.

ЈАВОРКА: Знала сам ја, Боро, да ће Владо да се договори с Максимом. Ваљаће и Мају да у петак дође у Пиргиште, више но нама...

РАДМИЛА: Ух... ух. Боро, замало да заборавим. Не договорисмо се оћемо ли зват Попа да одржи опело?

БОРИСЛАВ: Немој то. Мајо је ево неко вријеме у завади са поповима, ако није због онога што им није издо дозволу да граде ону ђавољу бензинску пумпу испред Мале цркве. Боље да га не љутимо.

РАДОВАН: Ни ја нијесам за то да опело држи поп Леко. Он је исти ко Перо..., а чини ми се да ни у Бога не вјерује... Ни колико Перо. Ми се можемо договорити да се послвије сахране одржи заупокојена литургија, али нека сахрана прође како треба, за литургију има времена.

ЈАВОРКА: Да видимо како ћемо ово до петка? Ноћас и сјутра, а мислим и сјутра вече мало ће ко доћ, изузев ови из Пиргишта, што једва чекају да неко умре како би се окупили да пију и аветају. То што буде долазило народа и што би требало да дође - доћи ће тек у петак. Па и у петак ће мало ко доћи прије 11-12 сати. Сви ће чекати да дођу кад дође Мајо.

БОРИСЛАВ: То је нормално. Сви долазе да буду виђени да су дошли и да их Мајо види.

ЈАВОРКА: Знају сви ко је мој Владо и с ким се дружи. Знају да ми нијесмо репа без коријена... ми смо и Општина и Држава. И Општина и Држава, Боро!!

РАДОВАН: Смањи доживљај, Јаворка, срце ће те окинут.

БОРИСЛАВ: Пошто до петка неће бити неке веће гужве, а нас оће има доста, ја мислим да је најбоље да и ти и Владо идете кући да одморите и да се ти сјутра Владу нађеш при руци. Да се не перчинаш са Пером... Да не пуца брука по Пиргишту. Договори се са Владом како ћете за даље. Можда до петка ујутро не треба нико ни да долази. Има нас доста...

ЈАВОРКА: Јаворка не иде никуд. Мени је ова два дана оће мјесто. А мислим да је и Владу оће мјесто у ова два дана. Ти си мек па ћеш пустити да раде шта је коме воља, а ја ћу се перчинат с њима док их све не постројим у врсту. Нијеси мислио да ћу Отаџбину да предам у руке Перу и доктору Мату. Или, не дај Боже, овоме издајнику Радовану. Они једва чекају да изгубимо на изборима.

БОРИСЛАВ: Ја сам ти предложио да идеш јер мислим да је то за твоје боље. Ни Општина

ни Држава ноћас неће побјећ, а ти како год оћеш. Само немој сјјутра да кукаш и да ми се што жалиш...

Остало је још да се договоримо ко ће ићи на аеродром да сачека Станка?

ДОКТОР: То нека буде моја брига. Кренућу кад Станко јави да је Ђед Мато полетио из Цириха, таман да на вријеме стигнем до аеродрома. А то ми добро дође да једно два–три сата не морам да гледам ниједно од вас.

БОРИСЛАВ: Радмила, хајде ти и Јаворка да мало поспремите кућу? Перо, ти за то вријеме види са Доктором ако треба да се постави још која сијалица испред куће, да ноћас не поломимо носеве.

РАДОВАН: Бориславе, ако можеш, остани који минут да попричам нешто с тобом.

(Одлазе сви изузев Борислав и Радован)

Слика четврта

Дневна соба, сједе Борислав и Радован.

БОРИСЛАВ: Шта си то хтио да причамо, Рашо?

РАДОВАН: Хтио сам да се и овога пута нагодим с тобом, али ако може да то нико живи не зна, лише нас двојице?

БОРИСЛАВ: Може, што не може, Радоване. Ти знаш да сам ја вазда био за договор.

РАДОВАН: Да нико не зна??

БОРИСЛАВ: Дајем ти моју ријеч. Ваљда се вјерујемо толико?

РАДОВАН: Вјерујемо? Ја теби не вјерујем ништа, колико ни ти мени. Знамо и ја и ти колико вриједи и моја и твоја ријеч.

БОРИСЛАВ: Хоћеш ли онда да ти дам неку гаранцију?

РАДОВАН: Не треба, али ако ме превариш, најebaћеш, Бориславе. Много више него ја. Ставићу ти муда у процијеп да се нећеш опоравити док си жив.

БОРИСЛАВ: Добро, Радоване. Збори, шта имаш да ми предложиш?

РАДОВАН: Избори су за десет дана. Постоје три могућа расплета на њима. Први је да ти и овога пута победиш, други је да ја победијем и трећа могућност је да и ја и ти изгубимо, а да победи неко трећи.

БОРИСЛАВ: Ово треће не смијемо да дозволимо, Радоване. Сад да видимо колико коме одговарају ове прве двије могућности.

РАДОВАН: Као што и сам знаш, теби не одговара ништа осим побједе. Ако изгубиш: одосте сви одреда у затвор. И не само то, узеве вам све што сте покрали, све што нијесте склонили неће са стране да се не може пронаћи.

БОРИСЛАВ: Знаш и ја то, Радоване. Зато се копрцам и рукама и ногама да задржимо власт и ако би најрадије отишо што даље одавде, да крцкам ону цркавицу што сам уштеко.

РАДОВАН: Да будем искрен, ни мени не одговара да ти изгубиш, а да ја победијем.

БОРИСЛАВ: Не одговара ни теби?

РАДОВАН: Не још. Све док си ти на власти мени је лијепо. Увијек узем једну трећину мандата, по основу тога имам пристојне приходе, привилегије, дебелу ладовину, а све то без икакве главобоље и одговорности.

БОРИСЛАВ: А шта би било ако победиш?

РАДОВАН: Ако, не дај Боже, победијем, ја морам на плећи да упртим велико бреме, Боро. Бреме које нијесам куветан да носим, нити ми се носи, и да још уз то рашчишћавам и сва она срања која сте ти и твоји направили. То ми се не исплати, Бориславе.

БОРИСЛАВ: Све ти је то тачно, Радоване. И шта предлагеш?

РАДОВАН: Ја мислим да је и за мене и за тебе најбоља комбинација да ти и овог пута

побиједиш на изборима, али уз услов да ја опет добијем једно трећину мандата.

БОРИСЛАВ: Само то? Трећину мандата?

РАДОВАН: Нијесу само мандати у питању. Уз њих иде и трећина чланова управних одбора у општинским предузећима и све друго што иде уз њих... тако ћеш се пред народом и ти представити као демократа.

БОРИСЛАВ: Не тзражиш ништа више?

РАДОВАН: Тражим, како не тражим. Могла би да улети нека добра приватизација. И теби је плус ако фабрику приватизује неко из опозиције.

БОРИСЛАВ: Слажем се, али како све то да изведемо овога пута?

РАДОВАН: Као и сваки пут, Боро. Ја ћу да те нападам из свих оружја и да ти свашта зборим. Руку на срце све си то и заслужио, али ћу то да чиним само да би добио што више гласова.

БОРИСЛАВ: Ја такву причу од тебе очекујем и кад нема избора. Лијепу ријеч за мене нијеси реко од кад си проговорио. Али ни ја не могу да ћутим на твоје оптужбе, морам и ја теби понешто да речем, Радоване. Нијеси ни ти светац?

РАДОВАН: Не ја Бориславе, али мене не можеш да оптужиш да сам нешто покро и сличне ствари. Нијесам ја Власт, но ти.

БОРИСЛАВ: Али народу морам нешто да кажем. Морамо га забавити о јаду, да не размишљају ни о чему другом до о томе за кога ће да гласају. За мене или за тебе.

РАДОВАН: То и ја мислим, Боро. И овога пута морамо народ да подијелимо на патриоте и издајнике и да га посвађамо.

БОРИСЛАВ: То би било најбоље, само да пазимо да се не покољу.

РАДОВАН: Онда смо се договорили. Али пази, никоме ни ријечи. Поготову не пред Јаворком и Владом. Никоме, Бориславе. Ни црној земљи. Иначе...

БОРИСЛАВ: Иначе... шта?

РАДОВАН: Ако ико сазна за ово, објавићу на сва звона да смо ја ти у коалицији, да си ми дао велике паре само да те пустим да побиједиш и оба одосмо по курцу.

Слика пета

Дневна соба. У соби сједе Борислав, Владо, Јаворка и Радмила. Борислав нервозно хода по соби. Стално гледа колико је сати. Јаворка, узима чау са ракијом, проспе мало ракије и наздравља.

ЈАВОРКА: Нека је остатку наздравље, Бориславе ... немој погрешно да ме схватиш, али остасмо без најбољега којег је Пиргиште икада имало. Искрено ти ово зборим. (вади из ташне марамуцу и „брише“ сузе).

БОРИСЛАВ: Тако ти се усирило, Јаворка. Ти ни за саму себе немаш лијепу ријеч, а камоли за покојнога Ђеда Мата.

РАДМИЛА: Немој тако Боро, не гријеш душом. Но, што рече Јаворка, нека је остатку наздравље.

ВЛАДО: Добро је док иде редом, а Мато се најживио. Осам банки је одавно спрцо у пркно.

РАДМИЛА: Што јес, јес. Баш, вала, најживио. Ко по један-ипо мајчин син... (*Брише сузе*).

БОРИСЛАВ (*нервозно погледује на сат*):

Што се оно говно од Станка не јавља више. Полуђећу од њега ноћас.

РАДМИЛА: Смири се мало, Боро, можда не може да се јави.

БОРИСЛАВ: Владо, добро је што смо се окупили да мало поразговарамо прије него још неко дође.

РАДМИЛА: Ја сам ради тога и ушла, да се с тобом и Владом попричам и да се договоримо шта и како да се чини у ово десет дана до избора.

ВЛАДО: Бориславе, ја морам да упозорим да од ових избора не зависи само Општина. На овим изборима се брани наша Држава, брани се Отаџбина. Нећу прећерати ако речем да је њена судбина и у нашијем рукама.

РАДМИЛА: Знам, Владо, да ми ништа не збориш. На нашу јадну и напаћену Отаџбину ударила је и ала и врана и ми морамо да је одбранимо и сачувамо за наша будућа покољења. Мислим да не гријешим... За покољења... да, да, за покољења. А покољења ће судити о нашим великим дјелима.

БОРИСЛАВ: Лако ћемо за покољења, Радмила. Видјећемо ко ће судити о нашијем дјелима... и недјелима... Но, да ми ноћас видимо шта да се ради у ово десет дана до избора, а покољења нека причекају... Покољења имају кад. Онај издајник Радован неће да чека. Он само пази оћемо ли нешто да засеремо па да нам дође главе.

ВЛАДО: Колико сам разумио сви сте свјесни озбиљности актуелне ситуације.

За нашу Партију, а исто тако и за друге партије, ово нијесу само избори. Ово је за све нас пресудна битка... Задњих двадесет и кусур година, лише 21. маја, нијесмо имали побједа којима би се похвалили ни пред историјом нити пред онијем теткинјем покољењима. Зато су нам избори једине битке које можемо да добијемо. Ово је наш Вучји До, Граховац и Царев Лаз и Бојна њива и Неретва и Сутјеска... Ово је за једне Подгоричка скупштина, а за друге Божићни устанак, једнима Петров дан, другијема 13 јул.... Од ових избора зависи оће ли бити наше Државе или је никада више неће бити.

БОРИСЛАВ: Владимире, заборавио си да кажеш да нама од побједи не зависи само функција, радно мјесто или плата и све остало што иде уз то. И теби, Владо, од ових избора зависи до кад ћеш бити ту ће си. Исто то важи и за тебе Радмила и за Јаворку и за мене... И не само радно мјесто. Од побједи нам зависи оћемо ли остати на слободи или се, не дај Боже, преселити у затвор.

ЈАВОРКА: Бориславе, батали причу о томе шта ће бити ако изгубимо на изборима. Нема тога. Не смије да се изгуби. Држава се не губи, Бориславе! Да подсетим и тебе и Влада, ми смо и Општина и Држава. Ми, фамилија Мата Перова, више но сви остали.

РАДМИЛА: У праву си Јаворка. Само не знам колико ми можемо да допринесемо томе. И сама знаш да у Пиргишту нема више од 300 уписаних бирача. Да сви гласају за Партију, опет је то кап у море. Тога се бојим. Мало нас је. Све се раселило. Отишо народ за нафаком. Оће су остали само бабе и ђедови и пођекоје млађе чељаде.

ЈАВОРКА: Нема ту мало нас је или много, Радмила. Није их мало кад им дајемо паре. Колико год да нас има, сви смо војници Партије и сви су дужни, ако затреба, а сад треба, да гину за Партију, јер је то за Отаџбину.

БОРИСЛАВ: Не истрчавај Јаворка. Пустите мене да ја кажем шта да се чини....

ВЛАДО (*љутито и повишеним тоном*):

Ово што сам малоприје чуо више нећу да чујем! Толики дефетизам је недопустив од било кога, а посебно од нас на које се Партија ослања и на које рачуна... Тачно је то што је рекла тетка Радмила, али је заборавила на нас који смо отишли за нафаком, а има нас бар двадес пута више. А од ових оће у Пиргишту, колико год да их је мало, највише зависи како ће гласати они што су отишли у град. Ако убиједимо ове оће да гласају за Партију, гласаће и њихова ђеца и унучад... Не пада ивер далеко од кладе.

ЈАВОРКА: У праву си, сине. Не не пада ивер далеко од Пиргишта. Само да видимо како их убиједити да гласају за Партију

БОРИСЛАВ: Ти би бар то требала да знаш, нијесу ти ово први избори. Ево како: сви наши активисти, војници Партије како их ти назва, колико год их имамо у Пиргишту, али баш сви, у ових десет дана треба да обиђу свако село, да уђу у сваку кућу на којој још дими оцак, у сваки тор, да завире у сваку кацу, у сваки трап и сваки бадањ... А помоћи ће нам и покојни Мато.

РАДМИЛА: Како нам Мато може помоћи?

БОРИСЛАВ: Боље но ико други. И сама знаш да су Владо и Максим „ко прст и нокат“. Не раздвајају се.

ЈАВОРКА: Нијесам ја случајно малоприје рекла да смо ми и Општина и Држава: Владо, Борислав, ја... сва фамилија... лише Пера манитога и Доктора... да не помињем онога издајника Радована... Ми стојимо на бранику Отаџбине и ми смо Отаџбина. Зато, пазите шта чините да вам послјије не буде тијесно у Пригишту.

БОРИСЛАВ: Опет ти Јаворка. Не препадај нас јадна... Пусти да дишемо... Ће сам оно стао... А, да.

Мајо ће у петак доћи да се поклони покојноме Мату и да изјави саучешће. Обећо је да доведе и бар два-три министра. А кад дође Мајо, доћи ће сви који нешто значе у нашој Општини, а Богме и у Држави. Доћи ће и сви наши који су отишли за нафаком. Сви они долазе да их наш Мајо и мој Владо виде да су дошли. Знају ко је Владо и колико има нас који смо од Мата Перова, који смо уз ову власт. Знају да се Општина, а све више и Држава, ослањаја на нас и зато ће сви доћи да се поклоне покојноме Мату... али прије тога и више од тога, да се поклоне Владу и нашој фамилији. Знају да им од наше побједи на изборима може бити само боље.

ЈАВОРКА: Штета је само што ће све то, уз нас, да офрути и онај Издајник, али ту ништа не можемо.

ВЛАДО: Бориславе, народу морамо да објаснимо да ово није обична сахрана. Треба да знају да је ово битка за Отаџбину! Исто ка да Државу сахрањујемо. Да се не играју својом главом! И ти, Радмила, мораш мало више да се укључиш ово десетак дана. Много си се улијенила.

РАДМИЛА: Шта би требало да радимо сјутра и прекосјута?

ВЛАДО: Сахрана је у петак и то је најважнији дан за дјеловање до избора. То је за све нас „дан Д“. Морамо да се потрудимо да по селима нико, ама баш нико, тога дана не остане кући. Сви треба да дођу на сахрану. Сви!!! Ко не може да дође треба му организовати превоз. Нека га донесу на кркаче ако треба!

БОРИСЛАВ: Морамо водити рачуна како то да изведемо. Ако се будемо отворено ангажовали око превоза може неко рећи „ево нас Партија зове на сахрану“, па ће многи из ината остати дома.

ВЛАДО: Почео си да матуфиш Бориславе... Није ни чудо што Радован узима онолико гласова... Зови ујутру онога глибавога Стојана, он је директор Школе, а Мато је читав живот био учитељ у овој школи. Нека Стојан, благо мени, припреми и сјутра са наставницима одржи велики школски час посвећен покојноме Мату, као нашем најстаријем учитељу. Дао је Бог, имају шта рећи о њему, сви су били његови ђаци и памте га само по добру. Нека науче ђаке да кажу родитељима да је Мато умро и да би било лијепо кад би сви дошли да испрате свога учитеља.

ЈАВОРКА: Кога ћемо задужити за превоз?

БОРИСЛАВ: Владо ти је малоприје реко - ако треба нека их донесу на кркаче. Они који имају кола нека дођу својијем колима, а Школа ће им насути гориво. Остале нека Стојан обавијести да ће Школа дати оба комбија да их из три-четири туре доведу на сахрану и врате кући послјије тога. Ако буде требало обезбједићемо и аутобусе. Превоз нека испланира тако да што више народа дође у исто вријеме и да буду на сахрани у вријеме кад дође Максим.

РАДМИЛА: Боро, биће велика гужва ако сви дођу у исти вакат.

БОРИСЛАВ: Биће. И треба да буде. И Мају ће бити мило кад види толику масу. А народу ће бити мило да види Маја, жељни су га, није одавно долазио од прошлих избора. Никома неће бити тијесно.

ЈАВОРКА: У праву си. Колико ја познајем овај народ, а познајем га доста добро, они ће да снимају и бар мјесец дана да причају о томе: ко је све дошо, ко је с' ким дошо, како је ко пришо и изјавио саучешће, ко је с' ким стао и причо, ко је с' ким отишо, ко је осто да сачека сахрану...

БОРИСЛАВ: То је то, Јаворка. Хвала Богу да бар ти капираш шта причам. То је кампања. Нека се Стојанови активисти побрину да сви наши симпатизери дођу, за остало се побринуо Мато.

РАДМИЛА: Ја ћу виђети са Стојаном и Миливојем, да сви чланови Мјесног одбора тај дан буду на ногама. Да приђу и да се поздраве са свијема, да попричају са нашим да им објасне да је Отаџбина у питању... Само да вам кажем: питају ме имали што и да им обећамо. Да осјете

да и Отаџбина брине о њима.

ВЛАДО: То знају да питају, а сами не знају шта треба да раде у ово десет дана... Но, о томе ћемо се попричат кад прођу избори... Има ли шта да им се обећа? Има, није да нема. Биће цемента, арматуре, опеке и нешто јелове грађе. Реци им да направе спискове и нека сами виде како да све то подијеле људима да поправе куће и штале... Замало да заборавим: реци им да ће добити и брашно, а биће и уља и шећера... Отаџбина не заборавља оне који се боре за њу...

БОРИСЛАВ: Стојан ће, сто посто, да ме пита има ли која пара? Њега то више интересује него распоред часова.

ВЛАДО: Миле ли су му паре, брате мили... Може ли да прође неђељу дана а да он или Милисав не траже паре. Ни по јада да сам банкомат... Избори су па ће се наћи нешто. Нека направе списак, а ја мислим да ће добити једно двадес-тридес хиљада и да им је лијепо. Некаподијеле: некеме сто, неком двеста... нека сами процијене. Само да ми се ко не пожали е ћу их у топ стрпат... Јебаћу им оца очинскога ако ми се ико пожали да су паре скрајнули за себе.

ЈАВОРКА: Ја ћу их дијелит, Владо. Буди сигуран да се нико неће жалит.

БОРИСЛАВ: И ја сам му отприлике то исто саопштио. Али се он боји да је то мало. Каже, није мало ако ће да их дијели само овијема који ође гласају. Али би требало да се нађе која пара и за наше људе који гласају на страни, а одавде су. А он мисли да ту нема што мање од једно сто-двеста хиљада.

ВЛАДИМИР: Што га је зацијепио. Сто-двеста хиљада? Добро није тражио милион? Као да нема других него само ови његови. Али о томе ће други одлучивати, нека он завршава ово што је његов задатак.

ЈАВОРКА: Боро, ја мислим да је најбоље да ја ово до избора останем у Пиргишту. Да их ја поспремим и доћерам у ред. Мнооого су се опустили. Мноооого. Ово је наше Пиргиште и не смијемо га препустити другоме.

РАДМИЛА: Овијем људима треба да обећамо и понеко радно мјесто за омладину.

БОРИСЛАВ: Мислиш ли радно мјести или поса?

РАДМИЛА: Зар то није исто?

БОРИСЛАВ: Није баш исто, Радмила. Радно мјесто је да се прима плата а да се ништа не ради, а поса значи и обавезу да се понешто ради и заради плата, колика год да је. А ове наше, колико разумијем, занима ово прво. Избори су па да се што закучи.. шта било...

ВЛАДО: Боро, реци сјутра Сројану, нека он и Миливоје направе неки предлог и списак људи које би требало да запослимо. Нека обећа најмање 20 до 30 мјеста.

РАДМИЛА: То је добро. Није добро, но одлично. Можемо ли стварно толико да запослимо.

ВЛАДО: Нека они обећају како сам реко, а послије избора ћемо виђети колико ће моћи да се запосли... Неко на одређено вријеме, неко за стално, како се могне... Ако се не могне - нећемо ни запослити никога, али им то не смијемо рећи прије избора... Има ли Стојан, да ти знаш, некога посебно, мимо списка? Чудило би ме да нема?

РАДМИЛА: Има, онај Мићун, Спасојев син. Жалио се Стојану да ево десет година не може ниће да се запосли, па је молио ако можеш да га убациш у полицију или неће у Општину. Да не лута по селу.

ВЛАДО: Ће њега нађе? Зна ли Стојан да је Мићун блесав?

РАДМИЛА: Зна, како не зна. Зато те и замолио да га неђе уклепаш... А рече ми да има још једнога. Каже да и ти знаш да је онај Милош, један од највреднијих активиста у овим изборима. Нема дана кад није на терену, по двадес сати. Морамо га неђе запослити.

ВЛАДО: Чуо сам да је вриједан. Шта је по струци?

РАДМИЛА: Рече ми Стојан да је завршио неки менаџмент, или нешто слично. Али, Стојан мисли, да нема везе шта је по струци. Важно је да је то наше дијете и да слуша.

БОРИСЛАВ: Шта би он радио?

РАДМИЛА: Колико ја знам, а то ми је неђе и Милош напоменуо, он би најрадије радио у медијима: на телевизији или новинама.

БОРИСЛАВ: Каквој телевизији и каквим новинама, јадна не била. За њега сви кажу да је

вриједан, али је неписмен. Кажу да он нема више од три падежа.

РАДМИЛА: Знам и то. Нико не тражи да га запослимо за дописника. Виђи неко уредничко мјесто. Наш је, какав је год.

ВЛАДО: Добро га нијеси кандидовала за градоначелника... умјесто Максима. Ајде, виђећемо да му нешто учинимо.

ЈАВОРКА: То ћу ја виђет. Прво да видим како ће се показат у ово десет дана. Од сад ћу ја да вежем и дријешим.

БОРИСЛАВ: Сачекај Јаворка, диши мало. Нека прођу избори, па ћемо виђет ко ће да веже а ко да дријешу.

ЈАВОРКА: То се зна. Ова фамилија је ће сјутра да веже и дријешу и у Пиргишту и у Општини, а прекосјутра... прекосјутра, Бога ми, и у Држави... За коју годину, можда и у Бриселу... ништа се не зна...

РАДМИЛА: Зна ли се, Бориславе, шта ће бити са некадашњом фабриком ципела и цигланом? Питају људи.

БОРИСЛАВ: Ушле су у план за приватизацију. Колико знам објекти су у добром стању, само да се мало окрече. Машине су доста добре, тако да се без неког великог улагања могу ставити у погон. Само да нађемо купца.

РАДМИЛА: Има ли на видуку неко да би то купио? Јесте ли преговарали с ким?

БОРИСЛАВ: Ја имам предлог, Владо се сложио, а мислим да ће се и Максим сложити са мном. Онај посрани Миливоје и његови нека заједно са Стојаном глибавијем купе циглану, а мислио сам да ови твоји Радмила, и ако ме много не воле, ако оће, купе фабрику ципела. Сви су, какви су год, задужили и Општину и Партију па је ред да се и оне одуже њима. Ово - само уз услов да што крупно не засеру пред изборе.

ЈАВОРКА: Да им не буде много Бориславе. Имаш ти пречијех да им понудиш бар једну фабрику, а њима двојици је и продавница преко главе.

РАДМИЛА: У праву је Јаворка. Не знам за Миливоја и Стојана, али ови моји немају ни за ципеле, а камоли за фабрику ципела.

ВЛАДО: Не требају вам паре. Нијесу их имали ни други кад су куповали фабрике и хотеле.

РАДМИЛА: Па како да купимо без пара, Боро?

БОРИСЛАВ: Исто као и други, Радмила. Кад се договоримо с Максимом, расписаћемо тендер на који се неће јавити нико. И тако неколико пута. На крају ће се јавити само они којима ми кажемо да се јаве. Они ће да купе фабрике по цијени коју договоримо.

РАДМИЛА: Али и то треба платити.

БОРИСЛАВ: Треба, Радмила.. Не мислиш ваљда да причам напамет?... Ту је Партија која мисли на своје људе. Узмеш кредит, а фабрике и земљиште ставиш под хипотеку. Ако ви не вратите - вратиће Држава... Добро би било да одвојите нешто да частите Маја, наш је чојек, а он ће то вишеструко да ви врне. Само немој да му ко директно помене, да грдан није. У топ би га Маја стрпо. Осјетљив је кад му неко понуди паре. Даћеш мени, па ћу му ја то некако дати преко Влада.

ЈАВОРКА: Кад те ја питах за мога брата да купи неку фабрику ти рече да не може без пара. Како то сад ови могу?

БОРИСЛАВ: Полако Јаворка. Наћићемо и за тебе нешто. Шта мислиш да онај твој шашави брат купи мотел у Лугове? Он се из њега и онако никад није вадио. Слажеш ли се ти Владо? Јеси ли сад задовољна, Јаворка?

РАДМИЛА: Бориславе, вама двојици хвала, али не знам умијемо ли ми да водимо фабрике, они моји не умију двије козе да чувају... То је озбиљна работа.

ВЛАДО: Знам и ја да не умију и знам да су инвалиди, као што су бар двије трећине наших акртивиста и функционера. Исто као и Јаворкин брат. Али ми у Партији немамо бољих. Мислиш ли ти, Тетка, да су ови што покуповаше читаву државу неки стручњаци. Јесу „ко у прко“, реко би покојни ђед Мато да је жив. Половини од њих тоцило да даш - и тоцило би покварили...

БОРИСЛАВ: Немате што да бринете, Радмила. Партија стоји иза вас. А то је и прилика да

се запосли нешто од ове омладине, што си малоприје питала..

РАДМИЛА: Смијем ли и то да кажем народу, кад се окупе у петак?

БОРИСЛАВ: Смијеш. Причај да ће бити приватизација обје фабрике, али не помињи ко ће да их купи. Поготову то не смијеш да поменш пред онијем издајником Радованом. И слободно кажи да ће тамо да се запосли најмање двеста до триста радника.

РАДМИЛА: Ја сам мислила да обје фабрике неће запошљават више од тридест до четрдес радника. Не можемо народу обећат нешто што није могуће.

БОРИСЛАВ: Добро ће бити ако се запосли и тридес људи. Можда неће ни толико.

РАДМИЛА: Како онда да им кажем да ће бити запослено десет пута више?

ЈАВОРКА: Радмила, кад ћеш научити неке ствари, јадна не била? Треба ли читавог живота да те гурам ко тикву у воду? Гледај шта ја радим - и учи. Народу не смијеш да кажеш истину. Смијеш све, само истину не смијеш... Избори су, зато мораш да их лажеш, да им понудиш наду... да им обећаш снове... и што је тај сан мање могућ, прије ће да повјерују у њега... што их више лажеш више ће да ти вјерују...

(У собу улази доктор Мато)

ДОКТОР: Само да виђу треба ли вам што?

БОРИСЛАВ: За сад не ништа. Но, Мато, млађи си и лакши од мене, зови ујаке да уђу овамо, љепше им је и топлије но тамо испод мурве.

ДОКТОР: Сад ћу их звати. Што не одеш да мало одспаваш, ујаче, ти си стари чојек.

БОРИСЛАВ: Издржаћу још мало, па ћу можда касније отићи да прилегнем у малу собу. А, зашто ти не одмориш. Има ноћас, кад се Станко јави, да возиш до аеродрома и натраг.

ДОКТОР: Није мени ово напорно. Лакше је но дежурство у болници. Није досадно.

БОРИСЛАВ: А нема ни болесника.

ДОКТОР: Болесника има, исто као да је болница. Само што овијема знам историју болести и дијагнозу па не морам да губим вријеме око прегледа. Могу одмах да им пропишем терапију.

ЈАВОРКА: Опет твоје дијагнозе, Докторе?

ДОКТОР МАТО: Јесте Ујна. Ја сам, као што знаш, доктор. Но, ја се запричах па вам можда сметам. Вас четворо се вјероватно договарате како, ово до избора, да офрутите Ђеда Мата.

РАДМИЛА: Нијесмо баш толико кварни докторе?

ДОКТОР МАТО: Нијесте? Колико вас ја познајем, кад је Партија у питању мајци би ногу оглодали.

ЈАВОРКА: Отаџбина је у питању Докторе, а не Партија.

ДОКТОР: Тако је, Ујна, али ви нијесте Отаџбина.

ВЛАДО: Ти да да имаш ишта у главу, могао би мало и да нам припомогнеш Докторе. Нашој Партији такви требају.

ДОКТОР: Вама требају овакви као ја, али такви као што сте Ви мени не требају... Но, да Вам не сметам у спасавању Државе, одох ја да зовем ујаке да уђу да се не мрзну испод мурве.

Слика шеста

Дневна соба. Пређашњи. Улазе: доктор Мато, Радован и Перо

БОРИСЛАВ: Сједите. А ну Мато, наточи, шта ће да попију.

ДОКТОР *(точи ракију у чаше и служи ујацима. Нуди их и дуваном):*

Ајде, да се мало загријете.

ПЕРО: Докторе, мени немој ракију, ја ћу само кисјелу воду.

РАДМИЛА: Данас је ручо ракију, па ће зато воде да вечера?

ПЕРО: Нијесам Докторе, душе ми, но сам се закleo да нећу капи окусити док не

сахранимо Ђеда Мата. Морам да пазим да му ове фукаре нос не окину.

РАДОВАН: Ноћи су доста дуге и доста студене, Докторе, па није згорег да му у ту воду успеш и мало антифриза.

ПЕРО: Докторе, смијем ли нешто да те питам?

ДОКТОР: Смијеш, како не смијеш.

ПЕРО: Пробаше ли ове свашточиње ноћас да те врбују за Партију?

БОРИСЛАВ: Пробали смо, Перо, но цабе. Доктор Мато је изгледа тврд орах, или има тврду главу, па не слуша ни мене, а камоли Влада и Јаворку.

РАДОВАН: Збиља докторе, лише Пера, ти си једини од Матове фамилије који није ни у једној партији. Никад ми то није било јасно?

ПЕРО: И мене је то било чудно. Онда ми је Доктор објаснио да не умије да оперише.

РАДОВАН: Он је доктор, ваљда је учио како се оперише.

ПЕРО: Јесте, учио је како се оперишу болесници. Ако би се бавио политиком морао би да оперише Отаџбину.

РАДОВАН: Па и Отаџбина је болесна. И њој је потребна операција.

ДОКТОР: То си у оправу, Рашо. Отаџбина нам је тешко болесна, али ја ту врсту операција нијесам учио. Јаворка и Вlado то раде боље од мене.

РАДОВАН: И ја сам исто то чуо за Влада. Прича се, од како је почео да се дружи с Максимом и од како заједно оперишу, нико им са стола није утеко. Јели то тачно Владимире?

ЈАВОРКА: Ја мислим, Докторе, да би било паметније да си баш ту врсту операција учио. Не би се закопо овдје у Пиргишту с Пером манитијем.

РАДОВАН: Усрећио би се стобом и са Владом, Јаворка...

Договористе ли се коначно са Максимом, кад ће бити сахрана, Бориславе?

БОРИСЛАВ: Биће у петак... Највјероватније. Мајо је обећо да ће доћи, али се може десити, ако њему искрсне нешто ванредно, да је помјеримо за суботу или неђељу.

ПЕРО: Може се десит да Партија стави Ђеда Мата у бирачки одбор. Онда би сахрана била тек послјије избора, кад се преброје гласове и кад Ђед Мато потпише записник.

РАДМИЛА: Мене је све страх оће ли Мато издржати до избора?

ПЕРО: Вlado је реко онијема што ће да купују рибу да купе мало више леда, па ћемо га ово до избора држат на суви лед, ка бранцина.

БОРИСЛАВ Ако буде требало да га балсамујемо, балсмоваћемо га, Радмила, па макар се Перо поперо на главу... Не питах те Јаворка, завршили ти што јуче?

РАДОВАН: Да нијеси ишла у Брисел?

ЈАВОРКА: Не ја, Радоване. Нијесам ишла у Брисел, али ни у Москву... Била сам до Општине да виђу око ових ђавољијех бирачких спискова. И сам знаш да се стално нешто мијења и да није мене ту се не би знало Божје зоре.

РАДОВАН: Ја мислим да није тебе у Пиргиште га изборе не би ни одржавали. Стрва нам се не би знало.

ЈАВОРКА: Можда и не би. Но, мало ко то цијени.

РАДОВАН: Цијени, цијени. Не зову те цабе „Јаца Брисел“. Чуо сам да ови у Партији зборе: кад би имали бар петоро, ка Јаворку Борову, ми би још прије десет година били у Европи.

ДОКТОР: Ја сам чуо како су се ови у Партији препали да Јаворка не уведе Пиргиште у НАТО и Европу, прије него што они уведу Државу.

ПЕРО: Зато је она главна у Пиргишту.

РАДОВАН: Главна? Од кад је то, за Бога, Јаворка главна у Пиргишту?

ПЕРО: Она је главна за бројање гласова, а на изборима никад није побиједио онај што је побиједио. Побиједио је, као што и сам знаш Радоване, онај што је бројо гласове.

Слика седма

Пређашњи. Звони телефон. Перо се јавља и нешто разговара са саговорником.

БОРИСЛАВ: Да није то Станко?

ПЕРО: Није. Зове Грофица да пита кад стиже Ђед Мато.

ЈАВОРКА: Грофица? Она што држи Куплерај?

РАДОВАН: Је ли и она у ожалошћене, а Докторе?

ДОКТОР: Не бих се смио заклети да није ожалошћена и ако можда неће стајати поред сандука да прима саучешће, шта ти мислиш, ујаче Перо?

ПЕРО: Мали, твој ђед је био поштен човјек. Он и Грофица су били блиски пријатељи, али вазда на дистанци.

ДОКТОР: Знам, чуо сам... ама колико сам чуо, неко вријеме су баш били на дистанци – али само за дебљину длане.

РАДОВАН: То сам и ја чуо Докторе. Заслужио је Ђед Мато да га Грофица ожали.

ЈАВОРКА: Чула сам и ја за те његове заслуге.

ДОКТОР: Кад је о заслугама ријеч, није ни Борислав без заслуга.

ЈАВОРКА: Какве су то твоје заслуге, Бориславе?

ПЕРО: У Пиргишту се зна ред госпођо, Јаворка. Ваљда си то научила за ово тридесет и кусур година. Кад се неко роди мора да се упише у књиге код Милисава и попа Лека. Онда се сви морају уписати у школу и у Стојанов дневник. Они мушки, кад мало отфркну, обавезно одлазе код Грофице у њену јавну установу, да се упишу и у њен дневник... А Боро је, по Грофичиној причи, био добар ђак.

ДОКТОР: Заслуге се не заборављају. Зато су теби код ње врата стално отворена. Јели тако, Ујаче?

БОРИСЛАВ: Стар сам ја за њену установу, Докторе. На млађијема свијет остаје.

ПЕРО: Ако мислиш на твој и Радованов партијски подмладак, онда Грофица може слободно да затвори дућан. Жали се како ова омладина није ни зашта. Ође се прича да крешу само по партијском задатку и углавном партијске другарице.

БОРИСЛАВ: Није ваља дотле дошло?

ДОКТОР: Питај Стојана. Он код Грофице наврати једном у четири године, испред избора, али ни онда не иде да нешто кресне. Иде да провјери ко је уписан у бирачки списак и да их испита за кога ће да гласају.

РАДОВАН: Није јој га лако, срећа њена што не зависи само од партијских активиста.

ДОКТОР: Никоме није лако у јавном сектору. Једнако јој је тешко као у било ком јавном предузећу. Овамо јавна кућа, оћу рећу установа, тамо јавно предузеће...

ЈАВОРКА: Није исто Докторе. Зна се шта су јавне куће, а шта јавне установе. Но, и то ћемо врло брзо да доведемо у ред.

ДОКТОР: Тако је ујна. Не треба мијешати јавна предузећа и јавне куће. Јавне куће живе од свога рада.

ПЕРО: У праву је Доктор. Држава јавним кућама не покрива губитке.

РАДОВАН: Код Грофице нема губитака. Кад јој опане промет или јој поса не иде како треба, прича Грофица, она нити кречи нити мијења завјесе. Само промијени персонал.

ЈАВОРКА (*подругљиво*):

Персонал? Грофичичине стручњакиње. Добро не рече службенице и намјештенице. Није то персонал, Радоване. То су курве.

ПЕРО: То је релативан појам, госпођо Јаворка. Код ње су запослене курве по професији, јер им је то једино занимање... Немој да их мијешаш са курвама које су то по карактеру... Није поштење у гаћама, госпођо Јаворка.

РАДМИЛА: Перо, поведи мало рачуна како и шта причаш. Ако не због мене, а оно бар због Јаворке.

ПЕРО: Нико јој није крив. Она је прва почела.

РАДМИЛА: Докторе, ти си се прије неки дан чуо са Станком?

ДОКТОР: Јесам, Тетка.

РАДМИЛА: Шта прича Станко, је ли био ко уз Ђеда Мата на умрлу уру?

ДОКТОР: Јесте, сви су били уз њега. Умро је на Станковијем рукама.

РАДМИЛА: Шта вели Станко, рече ли шта Ђед Мато на задњу уру?

ПЕРО: Рече: „Поздравите ми Јаворку и Влада и реците им да им остављам у аманет да ми чувају Пиргиште и нашу свету Домовину...“

РАДМИЛА: Не спрдај се с нама Перо.

ДОКТОР: Не спрда, душе ми. Живу истину збори.

РАДОВАН: Рече ли још што?

ДОКТОР: Рече: „И кажите им да нас уведу у НАТО и у Европу... ако може у ово десет дана до избора... како им глава зна. Ако ико може, могу њих двоје.“...ту се, како прича Станко, загрцнуо и испустио душу.

ПЕРО: Знао је покојни Ђед Мато, Бог да му душу прости, ко су Владо и Јаворка. Вазда је зборио: „Да није оно двоје погани у Пиргишту се не би знало шта ко чини. НАТО им није раван“.

ДОКТОР: Свака му је била света. „То ни НАТО, ни УДБА, ни КГБ не би успјели да сниме и просоче шта ко прича и чини у Пиргишту ко ови наш Владо“, зборио је.

ЈАВОРКА: Имате ли Ви људи паметније приче ноћас?

РАДМИЛА: У праву си, Јаворка. Имамо ми ноћас и пречих тема. Ја мислим да би ноћас требали да се договоримо за кога да гласамо на овим изборима. Да се не брукамо, него сви да гласамо за једну листу. Срамота је да свако гласа како му је воља. Ја мислим да се око тога морамо договорит. Само да видимо за кога..

РАДОВАН: За кога? За мене, за кога би ти друго? Не мислиш, ни до Бог, да треба гласат Влада и Јаворку, па да нам се сјутра НАТО искрца у Пиргиште. Нећете ваљада плунути на на гроб Марка Краљевића и Милоша Обилића. Треба да се гласа за оне који чувају нашу свету прађедовску вјеру и нашу традицију. За оне који су су за вишевјековни свеславјански савез са Мајчицом Русијом... Схватите, не гласате ви Радована... Ви гласате за помирење са нашијем ђедовима и прађедовима. Гласате за помирење са њиховим гробовима.

БОРИСЛАВ: Не слушајте шта прича Радован. Да га запане он би од Пиргишта направио гулаг... Не зову га цабе Стаљин. Ви ни сами не знате колико нам је Отаџбина угрожена. Отаџбина је у питању, а само је ми можемо спасити.

ВЛАДО: Нијесам сигуран колико сте ви свјесни тога, али ови избори су бити или не бити. Ово су историјски избори.

ДОКТОР: Ни ја нијесам сигуран, Буразеру, јесу ли ови сад историјски, али знам да нам оне досадашње Историја никад неће опростити.

ПЕРО: Не само Историја, ја мислим да их ни Географија још није признала...

(Борислав нестрпљиво шета по соби, сваки час погледује на сат)

ЈАВОРКА: Шта ти је Боро, што си узвртио ко цријево на углијев? Да немаш пундравце?

БОРИСЛАВ: Не знам што се Станко не јавља? Да се није теби јављо, Докторе?

ДОКТОР: Није ни мени. Шта је он теби данас јавио?

БОРИСЛАВ: Није данас. Јуче ми је посло поруку... само да је нађем у телефон.. а, ево је: „Ђед Мато стиже у сриједу вече у Пиргиште“. Ништа друго осим то. Онда сам ја њему посло поруку да нам јави кад полети из Цириха.

ДОКТОР: Можда не може да се јави. У неким авионима имају ометаче телефонских разговора.

ЈАВОРКА: Ја бих прије рекла да оће да нам нешто напакости.

ДОКТОР: Што се тога тиче, боље нијеси ни заслужила, Ујна. Ни ти ни ујак Боро.

ЈАВОРКА: Шта тебе брига шта сам ја заслужила. Ја сам га родила и подигла, Докторе.

ПЕРО: И онда је он, од твоје љубави и добротe, мора да бјежи на крај свијета.

ВЛАДО: Ја мислим, стрико Перо, да се тебе и Доктора не тичу наше породичне ствари. Чешите ви вашу шугу.

ДОКТОР: Није да ме се не тиче, Владимире. Не може да ме се не тиче. Брат ми је и ако нас није једна мајка родила. Ја немам ближега од њега. А и најбољи је од цијеле наше фамилије, па не би било лијепо да остане за причу како је он грешан према Бору и Јаворки. Они су се огријешили према њему.

ЈАВОРКА: Батали ту причу Докторе. Лијепо ти је речено да се то тебе не тиче.

ДОКТОР: Тиче, Ујна, и те како. Кад знам шта си све направила Станку, којег си родила, страх ме шта би тек мени направила ако би те запало?

ПЕРО: нам ја шта би она и теби све учинила да је запане, Докторе. И мени су се Боро и Јаворка усрали у живот. А ни Владимир није ништа бољи од њих. Станко је имо срећу да им се истргне и побјегне на вријеме. Да је осто ође ко зна шта би с њиме било. Излудио би од њих троје.

ДОКТОР: И Ђед Мато је од њих побјего у Канаду.

ПЕРО: Сад им га је, ко бајаги, жо. Ко их не зна реко би како цркоше за Ђедом. А овамо гледају како да га мрвога искористе. До кости би га оглодали да их запане.

РАДМИЛА: Немој тако Перо. Не можеш тако да причаш.

ПЕРО: Што немој? Да нијесам нешто слаго? Заборавио сам само да речем да ни ти ни Радован нијесте ништа бољи од њих троје.

ВЛАДИМИР: Перо, поведи рачуна шта причаш.

ДОКТОР: Шта сте сви навалили на ујака Пера. Све што вам је реко у праву је. Кад год су избори, вама зине дупе, а оно вам је веће од Глуве долине.

ВЛАДО: Опет се ти Докторе, уплићеш у нешто што се тебе не тиче.

ДОКТОР: Не може да ме се не тиче, Владимире. Ако ништа друго, тиче ме се као доктора. Не може да ме се не тиче кад видим оволико тешкијех болесника око себе. А бојим се, Владимире, да си ти најтежи од свих њих и да је теби најпреча хоспитализација и лијечење.

ВЛАДО (*помало припит, залијеће се на Доктора пријетећи*):

Кога би ти хоспитализово, Докторе. Ти би ме у лудницу стрпо? Да те видим мудроња како то мислиш да учиниш?

ДОКТОР: Сједи, будало пјана. Па сјутра, кад се отријезниш, дођи код мене у амбуланту да видим у коју болницу да те смјестим.

ПЕРО: Владимире, боље ти је да те Доктор смјести у болницу, но да те стрпају у затвор. Бојим се да ћеш морати да бираш између то двоје.

ЈАВОРКА: А зашто би то њега требало да стрпају у затвор, ђевере?

ПЕРО: Боље ти знаш но ја, шта је све радио и зашто би треба да робија. И он, и ти и Боро. Сво троје...

РАДМИЛА: Перо, молим те, батали више. Боро, не дај да пуца брука.

РАДОВАН: У праву си Радмила. Ајде, Боро, да се ми вратимо на оно што нам је сад најважније... Ја сам мислио да ти понудим да будеш предсједник Општине, ако ми помогнеш да побиједим на изборима.

ЈАВОРКА: Јеси ли ти нормалан. Да те подржимо?

БОРИСЛАВ: Како си мислио да то учинимо, Радоване, душе ти Стаљинове?

РАДОВАН: Исто као и ти Боро. И мени је покојни Ђед Мато својта. Зашто би он био само твој и зашто би само теби помогао око избора, а не и мени.

ДОКТОР: Рекох ли ја малоприје како је свијема вама зинуло дупе на изборе и сад само тражите начин како да оглођете кости мрвоме Мату.

ВЛАДО: Појма ти немаш ни о чему, Докторе. Овдје се ради о бити или не бити. Ако стрико Радован, звани Стаљин, и они његови издајници узму власт, оде и Општина и Држава... Оде све у... у п.п...пизду материну. Биће то нова окупација, гора но шеснаесте или четрдеспеве.

ЈАВОРКА: У праву је Владо. Држава је у питању. Ово нијесу само само општински

избори. Ово је наш нови референдум за нашу свету Отаџбину. И ми морамо да је одбранимо.

ПЕРО: Од кога је браниш, Јаворка, душе ти?

ЈАВОРКА: Од кога? Од издајника! Од непријатеља наше независности и наше демократије... Од непријатеља нашег евроатланског пута... Од четника. Оћеш ли још да ти набрајам од кога?

РАДМИЛА: Све ми је јасно и све се слажем с тобом, изузев ово о четницима, Јацо. Какви сад четници? Други свјетски рат је давно завршен?

ДОКТОР: Није још. Рат још траје, само су замијенили стране. Сад су четници са Русима, а партизани са Њемцима и Италијанима. Једни од њих су патриоти, они други су издајници, а који су који – толико често мијењају и стране и капе да више ни сами не знају ни ко су ни шта су. Зато нам је Отаџбина збуњена. Издајници је бране од патриота.

ВЛАДО: Зна се ко је ко, Докторе. Ми смо патриоти.

ПЕРО: Радмила, ако ти није мука, скувај по кафу, дако се ове аветиње мало отријезне.

(Радмила одлази да кува кафу)

ЈАВОРКА: Ако се ми патриоти не удружимо и не станемо на браник Отаџбине друга ће се пјесма оће пјевати.

ВЛАДО *(већ поприлично загријан ракијом)*:

Оће неће док је Владо жив. Оће ће се пјевати само једна пјесма:

„... Ој свијетла мајска зоро..“

БОРИСЛАВ: Тако је, Владимире...

ВЛАДО *(и даље повишеним тоном)*:

И ако, не дај Боже, побиједи овај издајник Радован, звани Јосиф Висарионович Стаљин, ако не дај Боже он побиједи и Држава пане, Пиргиште неће пасти. Неће!! Не!!! Ни Ђед Мато на Сутјесци није до Њемцима да прођу, но је поручио Титу „...док је Мата Перова и његових пролетера, Њемци неће проћи...“.

ПЕРО: Оставите Ђеда Мата на мир. Друго је то вријеме било и други борци.

ВЛАДО: Јеси ли чуо, Радоване, шта сам реко малоприје. Пиргиште неће пасти! Ти би, Радоване, да нам доведеш Баћушке. Да нам Црноморска флота уплови у Лугове... Да опет уведеш сељачке радне задруге... Оћеш колхозе, друже Стаљине... оћеш да умјесто наше златне шљивовице пијемо вотку...

РАДОВАН *(такође, већ припит и загријан)*:

Оћу, Владимире, оћу Горба ми Стаљинова... ако икако могнем. Не зво се ја Стаљин но кучка, ако то не учиним.

ВЛАДО *(припит, пада у ватру, одмјерава „од шаке до лакта“)*:

Е, ово ћеш добити, стрико Стаљине! Овооо!!!!

Неееће моћи друже Стаљине... Неее док је Владимир на бранику Отаџбине... Стаљине Њет! ... Њет!!!

ПЕРО СТАЉИН *(такође припит и загријан)*:

Оћу Владимире, оћу. Условиће Црноморска флота у Лугове. Гледаћеш ти како се искрцавају, а ја ћу да ти пјевам „Виходила на берег Каћуша, на високиј, берег на крутоји...“

БОРИСЛАВ: Полако људи, још се није заратило.

ВЛАДО: Није још Бориславе, ама оће ако пустимо издајника Радована, званог Стаљин, да нам отме Отаџбину. Оће, Бориславе, заратиће се, ја ти се кунем.

РАДОВАН: Играћеш ти, Владимире, Казачок на сред Пиргишта! И ти и Јаворка и Борислав. А још кад доведем Драгачевце, па вам засвирају „Ка-ла-шњи-ков“....

ПЕРО: Не само што ће они троје да играју Казачок, него ће онда Поп Леко, код Стојана у школу, да ћеци предаје вјеронауку.

ДОКТОР: Немој Перо, кумим те Богом. Нијесу ђеца ништа крива.

БОРИСЛАВ: Докторе, ти и Перо се зајебавате са Државом, а мени ни најмање није до

тога.

ДОКТОР: Не зајебавамо се ми са Државом, Ујаче, душе ми мајчине. Ми се само зајебавамо с тобом и Владимиром, а то није исто.

(Улази Радмила и на послужавнику доноси шољице са кафом.)

Слика осма

Пређашњи. Пију кафу па се атмосфера мало смирила

ДОКТОР: Није ми јасно што се препали од тога ко ће да побиједи, кад сте сви иста говна. Не зна се ко је од кога грђи.

ЈАВОРКА: Ради се о Држави Докторе, мада нијесам сигурна колико ти можеш то да разумијеш. На овим изборима се брани Држава. Зато смо и забринути, јер смо патриоти. Ми смо патриоти, Докторе. Патриоти.

ПЕРО: Патриоти?? По чему су то Владо или Борислав, да не помињем оне ваше аветиње: Стојана глибавога и посранога Миливоја, већи патриоти од мене?

ДОКТОР: И нијесу. Они су патриоте на батерије, Ујаче. Припејд патриоти. Колико власти и привилегија – толико и патриотизма.

ЈАВОРКА: Виђећемо у петак, докторе. Виђећемо јесмо ли при пејд.

РАДОВАН: Шта то посебно треба да видимо у петак, а не на изборима, госпођо Јаворка?

ЈАВОРКА: Опет ћу, по ко зна који пут ноћас, да поновим. У петак је сахрана ђеда Мата, Радоване, а као што знаш на сахрану ће доћи сви који нешто значе у овој Општини, а Богме и у Држави. Сви они долазе да се поклоне покојноме Мату и да изјаве саучешће. Не долазе ради тебе Радоване. Долазе а са поклоне нашем Владу, а не ни Перу ни Доктору. Сви знају ко је наш Владо и ко је фамилија Мата Перова. Општина се, ако не знаш, ослања на мога Владимира.

РАДМИЛА Тако је Јаворка. А народ то и види и зна.

БОРИСЛАВ: У праву си Радмила. Народ све види и све зна. Народ зна кога треба да гласа и зато народ гласа нас, а не Радована. Народ гласа нас јер зна да ми нијесмо издајници и да смо ми гаранција опстанка наше Отаџбине, наше државности и наше независности. Народ зна да га ми водимо у будућност.

ДОКТОР: Ја бих, ипак, више волио кад би, умјесто народа који гласа тебе или Радована... на изборима бирали грађани.

ВЛАДО: У чему је разлика докторе. Зар није исто оће ли нас гласати народ или ће нас бирати грађани.

ДОКТОР: У томе и јесте сва наша несрећа, Владимире.

ЈАВОРКА: Је ли то опет нека твоја дијагноза, Докторе.

ДОКТОР: Није, ујна. Ово није дијагноза. Ово је, као што рекох, наша несрећа.

ВЛАДО: Ко су, по твојем, народ а ко грађани, Докторе?

ДОКТОР: Народ су поданици, они који гласају, Владимире. А, грађани су они који слободно бирају. Несрећа је у томе што су ови први у већини.

ПЕРО: Докторе, ако сам те добро разумио, народ су: Радован, звани Стаљин, па оај глибави Стојан, па Максим, Борислав, госпођа Јаворка, Радмила, Владо и посрани Миливоје. Народ је и она Стојанова баба Марица и стрина Петруша из Глуве долине, па онда управник поште Спасоје кривогузи и Марта Метиљава, а грађани су Ђоко Рамов, Митар Војов, госпођа Грофица, ти Докторе, па онај Угљеша што предаје историју...

БОРИСЛАВ: Бојим се да неко претјерује, Перо. Или ти и Доктор, или ова ракија Ђеда Мата. Избори су озбиљна работа. То је највиши степен демократије у једној земљи. Избори су, хтјели ви то или не, воља народа без обзира шта ко мисли о народу.

ПЕРО: Да сам на твојем мјесту не бих помињо демократију, Бориславе. Посрали сте се у

њу... Код нас су избори искомпромитовани. Претворили сте их у гласање. Да не помињем како их спроводите и како Јаворка броји гласове... Но, да не причам свашта... Није здраво.

ВЛАДО: Причај слободно. Ово је слободна земља. Устав свакоме, па и теби аветноме, гарантује право на слободу говора.

ДОКТОР: То је релативно, Владимире. О том се може данима дискутовати. Ово јесте слободна земља и Устав нам гарантује право на слободу говора, али нам слободу послјије говора нико не гарантује. Зато је наша слобода, бојим се, помало усужњена.

ЈАВОРКА: Није баш тако докторе. Не би ти тако зборио да ово није слободна земља. А слободу ти је донијела ова Власт и наша Партија. Није ни Радован ни његови. Да се Радован пита, ти и Перо би гулили букову кору у неком гулагу... И не само слободу, ова партија ти је вратила Државу. Ова партија ће, докторе, да нас уведе у НАТО и у Европу. Ова партија нас води у будућност, докторе. И тебе и све ове који нас слушају.

БОРИСЛАВ: Слажем се с тобом, Јаворка. Наша Партија је увијек била гарант мира и стабилности наше независне и суверене државе и њеног евроатланског пута.

ПЕРО: Тако је, Боро. Ама се и ја добро сјећам вашег евроатланског пута, још од Газиместана, па преко Дебелого бријега, па....

ДОКТОР: Давно је то било ујаче. Промијенили су се они. Онда су били суво злато какви су сад...

ЈАВОРКА: Пусти ту причу, Докторе. Ми смо и онда бранили Државу од сепаратиста и издајника. Но, да видимо како ћемо сад да сачувамо Општину и Државу.

РАДОВАН: И ми смо дио и ове Општине и ове Државе, госпођо Јаворка. Најмање једна трећина. И нас народ гласа... и треба да нас гласа.

ВЛАДО: Држава је озбиљна ствар, Радоване, и не можемо било коме да је предамо у руке, теби поготову. Зато, сви треба да гласају за нас. Ми знамо како се води Држава, како се чува грађански мир, како се води економија...

ПЕРО: Владо, право да ти кажем мени ова твоја власт личи на ону пјесму, како оно бјеше „да се млада за зелен бор уфати и он би се зелен осушио“.

РАДМИЛА: Ајде и да је тако. Ко је алтернатива. Је ли алтернатива Радован. Ја мислим да ову власт не треба мијењати. Истина, ми се морамо мијењати – онако изнутра. Нијесмо ни ми без грешака, али смо ми ипак мање зло од Радована.

ПЕРО: И мало зло је зло, Радмила. Да ти преведем, да боље разумијеш. По твојој треба да бирам оћу ли да поједем велико или мало говно, а ја нећу да једем говна.

РАДОВАН: Можда је Радмила у праву кад каже да ову власт не треба мијењати. Ову власт треба рушити.....

ДОКТОР: Не слажем се с тобом Радоване. Ми треба да мијењамо и власт и опозицију. И тебе и Владимира. И мало и велико говно треба да иду у септичку јаму.

ЈАВОРКА: Још си ти зелен докторе. Не знаш ти шта је висока политика и како се води. Твој ујак Перо ти је напунио главу свега и свачега. Али још није касно да се опаметите и да гласате за онога за кога треба.

РАДОВАН: У праву сте госпођо Јаворка. Треба да батале причу и да гласају. За мене, наравно. За кога би друго?

ДОКТОР: Каква је милина слушати шта причате. Позивате нас да гласамо, а нико не каже како би требало да бирамо. Ви сте изабрали умјесто нас... Сами себе... А ја нећу да гласам, Бориславе. Ја бих да бирам, Владимире. Али нећу да бирам између Лоших и Горих, Радоване. Хоћу да бирам оне Боље, Јаворка....

РАДМИЛА: А, који су то Бољи, од нас, докторе??

ПЕРО: Ја ћу ти одговорити умјесто доктора. Не зна се ко је од кога гори. На јеловнику имамо Владимира и Јаворку, па Радована званог Стаљин... па, тако редом... Зато нам је све попут... оног кружног тока на улазу у Пиргиште. И напредак, и привреда и демократија... и пут у Европу... све у круг... Никад у дом...

БОРИСЛАВ (*нестрпљиво шета по соби, сваки час погледује на сат*):

Шта је ово што се Станко не јавља? Бојим се да му се није нешто десило.

ПЕРО: Боли тебе дупе за њега Бориславе. Но не знаш шта је са Ђедом Матом, а без њега мртвога не можеш да побједиш на изборима.

(Чује се звоно на капији).

БОРИСЛАВ: Ово мора да је Станко са Ђедом Матом. Ајде Перо отвори им капију.

(Перо и Доктор Мато излазе да виде ко је).

Слика девета

Пређашњи. Улазе Перо и Доктор Мато. Доктор носи омањи пакет са логом брзе поште. Перо њјевуши у пола гласа

ПЕРО: Дође голуб писмоноша
Пред Перова паде врата
Носи урну са пепелом
Покојнога Ђеда Мата...

РАДОВАН: Шта чини овај сулудњик? Сад је нашо да пјева? *(Крсти се)* Сачувај му, Боже, бар главу, кад си му памет узео...

РАДМИЛА: Је ли то Станко стиго?

ПЕРО: Није, није Станко дошо.

БОРИСЛАВ: Па ко је то био у ово доба? Стиго је Ђед Мато.

БОРИСЛАВ: Возбили се Докторе. Нађи мало неког другог да зајебаваш.

ДОКТОР: Ја сам озбиљан, ујаче. Нијесам ја сплачина као твој Владо.

РАДОВАН: Па добро, Докторе, кад си толико озбиљан, како је то Ђед Мато дошо без Станка?

ПЕРО: Мало авионом, мало аутом, Радоване.

РАДОВАН: Знам да није пјешке, но како он то дође сам.

ДОКТОР: Нико није реко да је Ђед Мато дошо сам.

ЈАВОРКА: Докторе, олади мало, да те јад не нађе ноћас.

ДОКТОР: Мене је од вас нашо јад од кад знам за себе, Ујна.

ВЛАДО *(и даље припит, покушава да устане, али се врати у столицу):*

Докторе, прошетај мало и виђи да нијесам случајно у дворишту са Ђедом Матом?

ДОКТОР: Провјерио сам. Нијеси с њим. Ђед Мато бира друштво.

РАДМИЛА: Докторе, душе ти мајчине, ђе је Ђед Мато.

ДОКТОР: Ево га у кутији, Тетка.

РАДМИЛА: У кутији???

ПЕРО: У кутији, Радмила. Јеси ли глува. Лијепо ти Доктор збори да је Ђед Мато стиго запакован у кутију.

РАДОВАН: Шта то причаш, Перо?

ПЕРО: То што чујеш, Радоване. Ђед Мато је стиго запакован у кутију. У кутију, Радоване!

БОРИСЛАВ: Какву кутију, аветињо аветна?

ПЕРО: У ову кутију што је Доктор држи у рукама, Бориславе. Умјесто Мата у ковчегу, Станко нам је посло Ђеда у праху.

РАДОВАН: Ђеда у праху? Ово је све луђе од луђега.

ДОКТОР: Пусти мене да им ја објасним, Перо. Ја сам доктор, а њима доктор треба.

ЈАВОРКА: Ајде Докторе, објасни нам.

ДОКТОР: Ђед Мато је, кад му се примакла задња ура, оставио Станку аманет да га кремира. Станко га је послушно и нама послао урну са његовим пепелом.

(Вади из пакета урну са пепелом)

Ево, ово је Ђед Мато.

РАДМИЛА: Куку, запалио Ђеда Мата. *(Крсти се)*.

ДОКТОР: Није га запалио, Тетка, но га је кремиро.

ПЕРО: Ђед Мато није ни мртав могао да вас види. Толико сте му јада задали, па је тражио да га кремирају.

ДОКТОР: Оставио је у аманет да се његов пепео пошаље у Пиргиште и проспе у поток испод Лугова.

РАДОВАН: Да га проспемо у поток? Спрдаш ли се то с нама Докторе?

ДОКТОР: Ја сам доктор, Радоване, а доктор не смије да се спрда с болесницима.

БОРИСЛАВ: Ово нам је Станко запаприо, зато није ни дошо. Станко, милу ти мајку јебем, шта нам учиње данас...

ЈАВОРКА: То нам је замутила она његова, она кучкетина... да се мени освети. Она му је мозак попила...

БОРИСЛАВ: И шта сад да чинимо с Ђедом? Да га проспемо у поток? ... Е нећеш Мато Перов? Не овога ми Крста. Ићи ћеш самном на митинге и како ти се неће.

РАДОВАН: Да те још једном подсетим, Бориславе, и ја имам предизборне скупове.

ПЕРО: То је бар лако, Радоване. Нађи какву теглу, па подијелите Ђеда Мата, пола теби, пола Бориславу. И тако му кидате нос, па нек спрдња буде до краја.

ЈАВОРКА: И да знаш да оћемо, Перо. Знамо и ми за јадац. Мато Перов је мислио нас да зајебе. Зајебо си се, Мато Перов. Изгледа да си заборавио ко је Јаворка.

ДОКТОР: Ја мислим да није заборавио. Запамтио је он добро ко је Јаворка. Зато се жив није ни враћо у Пиргиште.

РАДМИЛА: Јесте ли полућели. Шта ви нам пада. Мало вам је што је Станко запалио Ђеда, но оћете да крчмите његов пепео.

ПЕРО: Узми и ти једну теглу, Радмила, да не кажеш сјутра како те није запо дио. Имаш и ти партијске обавезе.

ВЛАДИМИР *(Почиње хистерично да се смије)*:

Ха, ха, ха, ха, ха, ... Станко, брате мој, ти си геније.... ти си Цар... Посло си нам Ђеда у праху.... ха, ха, ха, ... послао си нам Ђеда у праху..... ха, ха, ха,....

(Свјетла се лагано гасе, сви одлазе са сцене).

ПЕРО *(одлази пјевушећи)*:

Сва се Варош окупила
Да гледају невиђено
А Матова фамилија
Десет дана пред изборе
У голему живи страху
Мисле да је предсказање
Мјесто Мата у ковчегу
Стигао им Ђед у праху.

К Р А Ј

Биографија Велизара Радоњића, аутора драме ”Крст са петокраком”

Велизар Радоњић, новинар у пензији, публициста, драмски писац и сатиричар.

Рођен 1952. године у Јасенови, Манастир Морача, Општина Колашин, Црна Гора. Живи у Подгорици.

Радни вијек провео у грађевинарству обвљајући разне послове на грађевинама, послове медицинског техничара на градилиштима, пословима новинара и уредника листова некадашњих грађевинских компанија, затим на пословима тржишне промоције, административним пословима, продаји некретнина, учешћу у управљању пројектима, вођењу занатских и завршних радова у високоградњи...

Повремено пише чланке, блогове и колумне, кратке приче, есеје. Од почетка 2012. године је стални сарадник часописа ПОГЛЕД који издаје Инжењерска комора Црне Горе (рубрика АРХИВ), а од 2016.године пише драме,

афоризме, сатиричне приче и хумореске.

У периоду 2016-2020.година написао је следећа дјела:

СНИМИЛИ СУ МЕ, МОГУ ДА СЕ СЛИКАМ, књига афоризама;

ШТАКОР И КРАЛЈ, књига прича, Друга награда на Дринским књижевним сусретима 2020,године;

КРСТ СА ПЕТОКРАКОМ, драма, на конкурс у ЦНП-а 2019. године одабрана међу три најбоља рукописа и препоручена за извођење;

ХАЈДАНА, драма;

НИЈЕ ЛАКО БИТ ГОСПОДАР НА ЦЕТИНЈЕ, драма;

ХИМНА НИЈЕ ПРИТКА, драма/алтернатива радио драма;

МОЖДАНИ УДАР, драма;

БЕЗМЕТКОВИЋ, монодрама

2021. године објавио капитално дјело ХРОНИКА ГРАДИТЕЛЈСТВА У ЦРНОЈ ГОРИ

Добитник је више престижних награда за сатирично стваралаштво.

Животни мото: *Радим да бих живио, живим да бих стварао.*

Импресум:

**Позоришни савјет: Миомир Бели Ковачевић (предсједник),
Миодраг Бато Самарцић, Ратко Раичевић, Зоран Маловић и Вељко Дендић**

**Директор:
Радинко Крулановић**

**Умјетнички директор:
Јанко Јелић**

**Уредница:
Славојка Маројевић**

**Техничка припрема текстова
Весна Вукићевић и Анка Томић**

**Технички прелом и дизајн часописа:
Милинко Жижич**

**Адреса редакције:
Никшићко позориште; Трг Саве Ковачевића бр. 5; Никшић: Црна Гора**

**Телефон: 040 213 566
Фах: 040 214 353**

Е-mail редакције: slavam@t-com.me

Интернет: www.niksickopozoriste.com

NIKŠIČKO **POZORIŠTE**

Opština Nikšić

NIKŠIČKA
KULTURNA
SCENA